

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Miroslav Čihánek

Suverenita státu v mezinárodním právu – aktuální otázky

Diplomová práce

Olomouc 2011

Já, níže podepsaný Miroslav Čihánek, autor diplomové práce na téma „Suverenita státu v mezinárodním právu – aktuální otázky,“ která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písmeno e) zákona č. 101/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, správci

Univerzitě Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 771 47 Olomouc

souhlas ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále k zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizaci zpřístupnění zajišťuje ke dni podání tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Prohlašuji, že moje osobní údaje výše uvedené jsou pravdivé.

Prohlašuji rovněž, že jsem diplomovou práci na téma „Suverenita státu v mezinárodním právu – aktuální otázky“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité prameny.

V Olomouci dne

.....
Miroslav Čihánek

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Pavlu Burešovi, D.E.A. za vedení a cenné rady a připomínky při psaní této diplomové práce.

Obsah

Obsah	4
1 Úvod	5
ČÁST I.	8
2 Pojem suverenity státu	8
2.1 Pojem suverenity z pohledu teoretického	8
2.2 Suverenita státu v judikatuře Ústavního soudu ČR	13
3 Historický vývoj pojmu suverenity státu	16
4 Suverenita státu z pohledu mezinárodního práva	23
4.1 Uznání státu	27
4.2 Suverenita státu v praxi mezinárodních soudů	29
ČÁST II.	32
5 Kosovo	32
5.1 Historický vývoj na území Kosova ve dvacátém století	32
5.2 Ahtisaariho plán	36
5.3 Vyhlášení nezávislosti a postoje některých států	43
5.4 Posudek Mezinárodního soudního dvora	47
6 Jižní Osetie a Abcházie	52
6.1 Historický úvod	52
6.2 Uznání Jižní Osetie a Abcházie a reakce na ně	55
7 Jižní Súdán	63
8 Závěr	65
9 Použitá literatura	67
9.1 Monografie a časopisy	67
9.2 Internetové zdroje	68
Abstrakt a klíčová slova	73

1 Úvod

Suverenita státu se řadí mezi základní principy mezinárodního práva. Je základním projevem mezinárodněprávní subjektivity státu. S pojmem se však setkáváme také v jiných odvětvích práva, např. v ústavním právu ekonomii nebo také v politologii, tato odvětví však mají na suverenitu jiný pohled.

V České republice byla v nedávné době suverenita státu zmiňována zejména v souvislosti s ratifikací Lisabonské smlouvy, ke které český prezident Václav Klaus zaujal velmi negativní postoj¹ a poukazoval, že její ratifikací dojde k omezení naší suverenity. Touto otázkou se zabýval také Ústavní soud, který však toto tvrzení ve svém nálezu nepodpořil. I přes své postoje však nakonec prezident, jako poslední hlava státu Evropské unie, smlouvu ratifikoval.

Další situací zmiňovanou v souvislosti se suverenitou státu je vyhlášení nezávislosti Kosova v roce 2008 a následné rozporuplné reakce některých států na tento akt. Vyhlášení nezávislosti Kosova mělo také dopad na státy, které na svém území mají národnostní menšiny, projevující zájem o osamostatnění (např. Španělsko, Slovensko). Takové státy Kosovo odmítají uznat, protože mají obavy, že vyhlášení nezávislosti Kosova bude určitým precedensem, na jehož základě by tyto regiony taktéž mohly získat samostatnost.

Poslední situace, kterou bych zmínil a na kterou se v práci podrobněji zaměřím je rusko – gruzínská válka v roce 2008 a následné uznání nezávislosti Jižní Osetie a Abcházie Ruskem a několika dalšími státy.

Z výše uvedených událostí je zřejmé, že suverenita státu je v současné době docela diskutovaným problémem. Hlavním důvodem pro výběr tohoto tématu je právě tato jeho aktuálnost. Ve své práci se budu podrobněji zabývat především problémy suverenity Kosova a Jižní Osetie a Abcházie, jako projevů mezinárodněprávní subjektivity státu.

Česká odborná literatura se na suverenitu státu příliš nezaměřuje. Kniha, která je celá zaměřena primárně na problematiku suverenity je snad jen od Tichého a Dumbrovského *Sovereignty and integration: paradoxes and development within Europe today*, která je paradoxně psána anglicky. V zahraniční literatuře je knih zaměřených primárně na suverenitu státu mnohem více, např. *Sovereignty: Organized hypocrisy* od Stephena Krasnera nebo *The sovereignty paradox* od Dominica Zauma.

---

¹ Viz např. KLAUS, Václav. *Ústavou EU vzniká přinejmenším federace* [online]. www.klaus.cz, 27. dubna 2005 [cit. 26. prosince 2010]. Dostupné na <http://www.klaus.cz/clanky/2375>.

Knih o Kosovu je sice dostatečné množství a to jak v domácí, tak zahraniční literatuře, ty se ale týkají zejména historického vývoje, proto budu využívat také internetové zdroje, zejména k získání rezolucí Rady bezpečnosti, rozsudků a posudků mezinárodních soudů a také postojů států k problematice Kosova.

Poněkud odlišná situace je u Jižní Osetie a Abcházie, kde je literatury malé množství, proto budu využívat výhradně internetové zdroje.

Hypotézou práce je tvrzení, že *Všechny nové státy, které vznikly v nedávné době, nejsou suverénní.*

K potvrzení hypotézy budou sloužit následující výzkumné otázky:

Je možné považovat Kosovo za suverénní stát?

Je možné považovat Jižní Osetii a Abcházii za suverénní státy?

Je možné považovat Jižní Súdán za suverénní stát?

Práce je rozdělena na dvě základní části. První se zabývá teoretickými otázkami suverenity státu, druhá je zaměřena na konkrétní případy dotýkající se suverenity státu, konkrétně Kosova, Jižní Osetie a Abcházie a Jižního Súdánu.

Práci jsem rozdělil na šest kapitol kromě úvodu a závěru. V první kapitole se obecně zaměřím na definici suverenity obecně z pohledu teorie práva. Nejdříve se pokusím definovat suverenitu se současného hlediska a směr jímž se začíná vyvíjet v souvislosti s mezinárodním děním, zejména s vývojem Evropské unie. Popíšu i názor Ústavního soudu České republiky na suverenitu státu, který se tímto pojmem zabýval už v několika svých nálezech. Zmíním i některé teorie z mimoprávních oblastí.

V další kapitole se budu zabývat historickým vývojem suverenity státu od antiky. V této kapitole se zejména zaměřím na významné teorie týkající se suverenity státu. Stručně zmíním zejména teorie Jeana Bodina, Thomase Hobbesa, Jeremyho Benthama, Jeana Jacquese Rousseaua a Georga Jellinka.

Ve třetí kapitole se budu podrobněji věnovat vnějšímu projevu suverenity státu. Budu se snažit popsat suverenitu státu z pohledu mezinárodního práva a také se dotknu dalších věcí s ní souvisejících, zejména problematiky uznávání států. Zmíním se i o několika případech, které řešily mezinárodní soudy, jejichž rozsudky ovlivnily pojetí suverenity státu.

Druhá část práce se bude zabývat současnými problémy suverenity státu v mezinárodním právu. Budu věnovat problematice Kosova, Jižní Osetie a Abcházie a Jižního Súdánu. Tyto případy jsem vybral, protože se domnívám, že podobné problémy budou velmi pravděpodobně aktuální i v budoucnosti, protože obdobných případů separatistických území existují v současné době desítky.

Ve čtvrté kapitole se budu zabývat Kosovem. Po historickém úvodu se zaměřím na proces získávání samostatnosti Kosova, zejména na tzv. Ahtisaariho plán a následný postoj ostatních států a mezinárodních organizací. Zabývat se budu hlavně postojem České republiky a Slovenské republiky k vyhlášení samostatnosti Kosova, jako příklady různých postojů uvnitř Evropské unie. Budu se zabývat i otázkou, bylo vyhlášení samostatnosti Kosova nejlepším řešením v dané situaci. Zmíním se i o posudku Mezinárodního soudního dvora. V závěru kapitoly se budu zabývat otázkou, zda je možné Kosovo považovat za suverénní stát.

Pátá kapitola bude věnována Jižní Osetii a Abcházii. Také v tomto případě se budu zabývat složitým historickým vývojem, následně uznáním Jižní Osetie a Abcházie Ruskem a třemi dalšími státy a reakcemi ostatních států a mezinárodních organizací na tento akt. Budu se také zabývat otázkou srovnatelnosti těchto dvou případů s Kosovem, a také možností použití precedentu Kosova v tomto i jiných případech. Závěrem budu řešit otázku suverenity těchto států.

V šesté kapitole se budu zabývat Jižním Súdánem, obtížným vývojem v oblasti a zejména mírovým plánem, na jehož základě dojde v červnu ke vzniku nového státu, Jižního Súdánu.

ČÁST I.

2 Pojem suverenity státu

2.1 Pojem suverenity z pohledu teoretického

Slovo suverenita je odvozena z francouzského slova *souverain*, které znamená svrchovaný, nejvyšší, nepodléhající žádné vyšší autoritě. Předchůdcem pojmu byl pojem suzerenita (fr. *suzerain* či *suzeraineté*), vyjadřující vztah podřízenosti, danou a přijatou svrchovanost nad určitým územím. Byl to vztah právní i faktický mezi vazalem a suzerénem, jelikož šlo o práva a objem politické moci na i vně určitého území, o vztah mezi státy s různými politickými entitami.²

Suverenita je v současnosti obvykle definována jako nejvyšší, nezávislá moc státu, která nemůže být omezena žádným způsobem a obvykle je dělena na vnitřní a vnější suverenitu. Tzv. vnější suverenita se týká nezávislosti státu na jiných státech tj. navenek, a proto představuje základ pro společné fungování států v mezinárodním společenství. Tzv. vnitřní suverenita je pojímána jako nejvyšší právní moc uvnitř státu, zejména ve formě zákonodárné moci. Je obecně známá jako územní výsost či jurisdikce.³

V knize *Sovereignty Games*⁴ autoři uvádějí, že v právním pojetí suverenita stanoví materiální a územní rozsah moci politického zřízení a tím stanovuje vzájemné výlučné nároky států ve světě, který je obydlený množstvím států. V politickém pojetí suverenita znamená svrchovanost a nedotknutelnost státních orgánů a jejich neomezitelnost, ať už vnitřními či vnějšími faktory. Jako právně politický koncept není suverenitu v tomto smyslu jednoduché definovat. Podle autorů *Sovereignty Games* lze suverenitu nejlépe popsat skrze kontinuitu jejího rozdílného chování. Zahrnují suverenitu jako pravomoc, jako soubor práv, jako moc či autoritu, suverenitu jako legitimitu, suverenitu jako právní subjektivitu.

Také podle Stephena Krasnera je pojem suverenita používán v několika různých podobách.⁵ Mezinárodněprávní suverenita (*international legal sovereignty*) se týká používání

---

² SCHEU, Harald Christian. Suverenita státu v mezinárodním právu. *Mezinárodní politika*, 2004, roč. 28, č. 2, s. 3.

³ TICHÝ, Luboš, DUMBROVSKÝ, Tomáš. *Sovereignty and integration: paradoxes and development within Europe today*. Praha: Charles University in Prague, 2010, s. 33.

⁴ ADLER – NISSEN, Rebecca, GAMMELTOFT – HANSEN, Thomas. *Sovereignty games: Instrumentalizing state sovereignty in Europe and beyond*. New York: Palgrave&Milian, 2008, s. 18.

⁵ KRASNER, Stephen D. *Sovereignty: Organized hypocrisy*. Princeton: Princeton university press, 1999, s. 3 – 4.

spojeným s vzájemným uznáváním, obvykle mezi územními celky, které mají formální právní nezávislost. Tzv. Westfálská suverenita (Westphalian sovereignty) znamená státní organizaci založenou na vyloučení vnějších faktorů z mocenské struktury na daném území. Domácí suverenita (domestic sovereignty) se týká formální organizace politické moci ve státě a schopnosti veřejné moci účinně prosazovat moc uvnitř hranic svého státu. Suverenita vzájemné závislosti (interdependence sovereignty) spočívá ve schopnosti veřejné moci regulovat tok informací, nápadů, zboží, znečišťujících látek nebo kapitálu přes hranice státu.

Pojem, respektive obsah pojmu suverenita státu se však postupem času měnil a v současné době je poněkud odlišný, než byl v době svého vzniku v šestnáctém století. Jak prohlásil Lassa Oppenheim neexistuje žádná koncepce, jejíž význam je více sporný než koncepce suverenity. Je nesporným faktem, že tato koncepce od okamžiku, kdy byla zavedena do politické vědy do současnosti neměla význam, který by byl všeobecně přijímán.⁶ Proto se také mnoho učebnic mezinárodního práva definování suverenity státu vyhýbá, a někteří, jako např. Robert Jennings, definici suverenity odmítají a jiní odmítají suverenitu jako takovou.⁷

Z výše uvedených příkladů je zřejmé, že pojem suverenity se dá jen obtížně vymezit, resp. má různý obsah podle různých pohledů, např. mezinárodněprávního, vnitrostátního či ekonomického, existuje obrovské množství různých pojetí suverenity.

V následujících odstavcích představím několik definic pojmu suverenita tak, jak je v současné době v literatuře prezentována.

Ve Slovníku českého práva je suverenita definována jako vlastnost státní moci, její nezávislost na jakékoli jiné moci, a to jak v oblasti vztahů mezinárodních, tak ve věcech vnitřních. Suverenita je vlastnost, kterou se státní moc liší od ostatních druhů moci, příslušejících jiným sociálním útvarům než státu a rozumí se jí nejvyšší stupeň moci. Státní moc je suverénní proto, že je ze všech myslitelných mocí nejsilnější a následkem toho je její držitel nejmocnějším činitelem v dané společnosti. Z toho plyne i to, že je zásadně nezávislá.⁸

Boguszak, Čapek a Gerloch tvrdí, že suverenita je ztělesněna nejvyšším orgánem moci, který má zákonodárnou resp. ústavodárnou pravomoc. Vlastním ztělesněním suverenity jsou potom i zákony včetně ústavy. Podle těchto autorů je právě vydávání zákonů výrazem výsostné moci, tedy nezávislosti na jakékoli jiné moci, jak navenek, tak i vně státu. Ze suverenity jako výsostné a nezávislé státní moci vyplývá, že neexistuje žádná ještě vyšší moc,

---

⁶ ZAUM, Dominik. *The sovereignty paradox: The norms and politics of international statebuilding*. Oxford: Oxford university press, 2007, s. 28.

⁷ ZORKIN, Valerij. *Státní suverenita základem ústavního zřízení většiny států*. [online]. www.voltaire.netkosice.sk, červen 2007 [cit. 15. ledna 2011]. Dostupné na http://www.voltaire.netkosice.sk/archive/Statni%20suverenita%20_%20zakladem%20ustavniho%20zrizeni%20.doc

⁸ MADAR, Zdeněk a kol. *Slovník českého práva*. Praha: Linde, 2002, s. 1510.

jejíž akty by jednostranně zavazovaly stát nebo přímo subjekty na území státu. Autoři taktéž tvrdí, že mezinárodní právo se neutváří nezávisle na vůli státu, nýbrž vzhledem k suverenitě, podle zásady vzájemné rovnosti států, jsou jeho zdrojem projevy vůle států.⁹

Pavliček tvrdí, že suverenita je základní právní kategorie vztahující se k postavení státu v dnešní době. V současné době se suverenita váže především ke státu. Od suverenity státu se odvozuje suverenita ostatních subjektů uvnitř státu, jako např. suverenita lidu, suverenita národa či suverenita parlamentu. Stát uplatňuje svou svrchovanost vůči všem občanům, ať žijí kdekoli, prosazuje ji i vůči všem subjektům na svém území. Jen suverénní státy mohou být subjekty mezinárodního práva a členy mezinárodních organizací.¹⁰

Suverenita je dle Pavlíčka moc mezi jinými mocemi nesrovnatelně nejvyšší. Svrchovaná moc státu je nejsilnější a nejvyšší mocí mezi mocemi, které působí na území státu, žádná jiná moc není na území státu nadřazenou, ale ona sama je nadřazena jiným mocím, jako moc nejvyšší, tedy svrchovaná a všechny jiné moci ji musí respektovat. Jen ona disponuje monopolem legálního násilí na území státu vůči každému.¹¹

V *Základech státovědy*¹² je suverenita státu popsána jako nezávislost a neomezenost státní moci na jakékoliv jiné vnitřní nebo vnější moci. Aby byla státní moc považována za suverénní musí být nezávislá na jiné moci, resp. na moci jiných institucí, musí být výlučná, neboli fakticky existuje jedna státní moc a také musí být neomezená z hlediska uplatňování.

Podobné definice, jako ta výše uvedená, se objevují v různých pracích týkajících se státovědy či ústavního práva, ale v souvislosti se současným vývojem se význam pojmu suverenity státu poněkud mění, její vymezení už není zdaleka tak striktní jako v minulosti. Jak ve svém nálezu poukazuje Ústavní soud: „z moderního ústavněprávního pohledu nemusí suverenita znamenat pouze nezávislost státní moci na jakékoli jiné moci, a to jak navenek (v oblasti mezinárodních vztahů), tak i ve vnitřních věcech. Takto dnes již pravděpodobně není suverenita chápána v žádné tradiční demokratické zemi, a stricto sensu by pak nesplňoval znaky suverenity žádný stát, včetně USA.“¹³

Ústavní soud v nálezu dále cituje amerického ekonoma Davida P. Callea, který upozorňuje, že „pokud budeme suverenitu chápat v jejím tradičním pojetí, jakýkoliv

---

⁹ BOGUSZAK, Jiří, ČAPEK, Jiří, GERLOCH, Aleš. *Teorie práva. 2.*, přepracované vydání. Praha: ASPI, 2004, s. 42, 140, 214.

¹⁰ PAVLIČEK, Václav. *Suverenita a evropská integrace: k ústavněprávní souvislosti vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 41.

¹¹ PAVLIČEK: *Suverenita a evropská integrace...*, s. 13.

¹² FILIP, Jan, SVATOŇ, Jan, ZIMEK, Josef. *Základy státovědy*. Brno: Masarykova Univerzita, 2002. s. 19.

¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. Pl.ÚS 19/08.

mezinárodní závazek zbavuje stát části jeho suverenity.¹⁴ V praxi by proto neměla být suverenita pojímána jen jako rigidní právní pojem, ale také jako pojem s praktickou, morální a existenciální dimenzí. V praxi je národní suverenita vždy omezena objektivními podmínkami, včetně reakcí sousedních států. Za těchto podmínek národní suverenita znamená především legitimní vládu, která disponuje formální pravomocí vybrat si mezi v úvahu připadajícími variantami, a nikoliv následovat variantu přímo diktovanou cizí mocností. Řečeno jinými slovy, pro národní stát, stejně jako pro jednotlivce v rámci společnosti, znamená praktická svoboda být aktérem, a nikoliv být objektem. Pro stát, který se nachází v těsném, navzájem závislém systému, praktická suverenita spočívá v tom být chápán jako hráč, kterému sousední státy naslouchají, s nímž aktivně jednají a jehož národní zájmy jsou brány v potaz.¹⁵

Lze tedy vyvodit, že v současném pojetí není suverenita státu pojmem absolutním. Princip suverenity státu je obsažen i ve čl. 2 odst. 1 Charty Organizace spojených národů, který zní: „Organizace je založena na svrchované rovnosti všech svých členů.“¹⁶

Tento institut je podrobněji rozveden v rezoluci OSN 2625 (XXV) z 24. 10. 1970, kde je uvedeno: „Všechny státy požívají svrchované rovnosti. Mají rovná práva a povinnosti a jsou rovnými členy mezinárodního společenství bez ohledu na jejich rozdíly hospodářské, společenské, politické a jiné povahy.“

Svrchovaná rovnost zahrnuje zejména tato pravidla:

- a) státy jsou si právně rovny;
- b) každý stát požívá práva vlastních plné svrchovanosti;
- c) každý stát má povinnost respektovat osobnost jiných států;
- d) územní celistvost a politická nezávislost státu jsou nedotknutelné;
- e) každý stát má právo svobodně si vybrat a rozvíjet svoje politické, sociální, hospodářské a kulturní zřízení;
- f) každý stát má povinnost plnit důsledně a v dobré víře svoje mezinárodní závazky a žít v míru s jinými státy.¹⁷

Výše uvedené definice či pohledy na pojem suverenity jsou zejména z pohledu právního, ale jak už jsem uvedl, nejen právní věda se zabývá tímto pojmem. Proto jen pro srovnání uvedu i pohled jiných odvětví na suverenitu.

¹⁴ Obdobně pojímá suverenitu SDMS v rozsudku Wimbledon Case už v roce 1924. Viz kapitola 5.1

¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. Pl.ÚS 19/08.

¹⁶ Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora [online]. www.osn.cz, [cit. 5. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.

¹⁷ MRÁZEK, Josef. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Plzeň: 2005, s. 37.

Zajímavý je pohled na problematiku suverenity státu z politologicko - filosofického hlediska, neboť jak už psal státovědec Georg Jellinek: „*suverenita, svrchovanost jest svým dějinným původem představa politická, jež se později zhutnila v představu právní.*“¹⁸

Zajímavý pohled na suverenitu z tohoto hlediska nabízí francouzský filosof Jacques Maritain v díle *Člověk a stát*. Maritain se dovolává přísného dodržování původního obsahu pojmu suverenity. Vychází ze zkoumání díla Jeana Bodina, Thomase Hobbesa a Jeana-Jacquesa Rousseaua a dospěl k závěru, že pojem absolutismu a pojem suverenity splývají v jedno a je potřeba je důsledně odmítnout.¹⁹ Maritain doslova tvrdí, že „*pojem suverenity a pojem absolutismu byly vykovány na stejné kovadlině. Oba musejí být odhozeny do starého železa*“²⁰

K suverenitě státu uvádí Maritain, že každý suverénní stát je podle práva nad společenstvím národů a tudíž má vůči tomuto společenství absolutní nezávislost a z toho vyvozuje, že nelze logicky domyslet žádný mezinárodní zákon zavazující státy, neboť tvrdí, že tato absolutní nezávislost je nezadatelná v tom smyslu, že není možné se jí vzdát, protože suverénní stát je na základě svého pojmu monadickou entitou, jež nemůže přestat být suverénní, aniž přestane být státem.²¹

Naproti tomu politický geograf John Agnew, studuje suverenitu z geografického hlediska a tvrdí, že výše uvedené teorie a jim podobné patří do kategorie tzv. vestfálské verze státní suverenity. On sám tvrdí, že suverenita není jednotná věc. V praxi suverenita nabývá různé geografické podoby. Domnívá se, že žádný jednotný model suverenity není vhodný pro všechny státy ve všech dobách. Nabízí alternativní pojetí suverenity. Zavádí myšlenku režimů suverenity, kterými se snaží vyjádřit dominantní podoby, kterých suverenita nabývá. Za čtyři hlavní typy režimů suverenity pak pokládá klasický či územní, globalistický, integrační a imperialistický. Všechny tyto režimy jsou rámce, ve kterých se suverenita ve své určité formě projevuje ve vztahu k jiným státům a dalším činitelům. Zobrazují aktuální vztahy mezi mocemi (authority and control), které když jsou nahlíženy společně tvoří tzv. skutečnou suverenitu (effective sovereignty). Státní moc jakožto suverenita státu potřebuje státní aparát sloužící jako sídlo moci a vymezení funkčního a územního rozsahu, za jehož hranicemi jsou jeho příkazy neplatné a nevynutitelné.²²

---

¹⁸ JELLINEK, Georg. *Všeobecná státověda*. Praha: Laichter, 1906, s. 458.

¹⁹ Podrobněji k problematice viz MARITAIN, Jacques. *Člověk a stát*. 1. vydání, Praha: Triáda, 2007, s. 29 – 49.

²⁰ MARITAIN: *Člověk a stát*..., s. 49.

²¹ Tamtéž, s. 47.

²² AGNEW, John. *Globalization & Sovereignty*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2009, s. 10, 116, 136.

Odlišný a nepřilíš přijímaný, ale přesto zajímavý je pohled na suverenitu státu od německého právního a politického teoretika Carla Schmitta. Jako tvrdý odpůrce liberalismu, se obával nahrazení suverenity lidu suverenitou práva a snažil se navrátit osobní prvek do suverenity a udělat ji opět nedělitelnou. Ve své verzi suverénní moci rozumí suverénem někoho vázaného platným právem v normálních dobách. Nicméně je suverén kdykoli připraven porušit tento řád v případě hrozby, která mění normální situaci ve stav ohrožení. Podle Schmitta je suverén někdo, kdo rozhoduje o výjimkách, pokud se vyskytnou podmínky pro stav ohrožení a jejich trvání a také co musí být uděláno k předejití vzniku podmínek stavu ohrožení. Schmitt je tedy obhájcem silného státu, který bude schopen zajistit pořádek, mír a stabilitu. Díky monopolu státu jako tvůrce politiky, je stát jedinou entitou schopnou rozeznat mezi přáteli a nepřáteli, a proto vyžaduje od svých občanů připravenost zemřít pro svou zemi. Právě tento požadavek odlišuje stát od ostatních organizací a staví jej nad ně. Právně vytvořená suverénní moc podpořená ozbrojenými silami a byrokracií pracující podle pravidel daných legálně ustanovenou mocí, podporuje pořádek, mír a stabilitu. Právně uznávané instituce, jako např. církve, profesní organizace, dle jeho názoru zaručí kontinuitu společenského řádu lépe než politický systém. Stát jako instituce všech institucí zahrnuje a chrání ostatní společenské instituce. Vztah mezi ochranou a podřízeností či poslušností je centrálním bodem Schmittovy teorie. Jak dlouho je suverén schopen ochraňovat jednotlivce, tak jsou tito povinni poslušnosti. Schmitt je přirovnáván k Hobbesovi dvacátého století.²³

2.2 Suverenita státu v judikatuře Ústavního soudu ČR

Pojetím suverenity státu se zabýval v několika svých nálezech také Ústavní soud České republiky. Jeho názor, jakožto nejvyšší právní autority v České republice, si zaslouží podrobnějšího uvedení.

Ústavní soud se k suverenitě státu vyjádřil v souvislosti s právem EU v nálezech Pl. ÚS 50/04 (tzv. Cukerné kvóty II), Pl. ÚS 19/08 (tzv. Lisabon I) a Pl. ÚS 29/09 (tzv. Lisabon II).

Nejpodrobněji se však suverenitou zabýval v nálezu Pl. ÚS 19/08. V něm uvádí, že na globální scéně již není možné hledět pouze jako na svět izolovaných států. Domnívá se, že *„stát a jeho suverenita prodělávají proměnu a žádný stát již není tak jednotnou oddělenou*

---

²³ WAGNEROVÁ, Eliška. Sovereignty from different perspectives. In TICHÝ, Luboš, DUMBROVSKÝ, Tomáš. *Sovereignty and integration: paradoxes and development within Europe today*. Praha: Charles University in Prague, 2010, s. 69 – 70.

organizací, jak předpokládaly klasické teorie suverenity státu v minulosti. Je bytostným zájmem integrující se evropské civilizace vystupovat v globální soutěži jako významná a respektovaná síla. Z moderního ústavněprávního pohledu tedy nemusí svrchovanost (suverenita) znamenat pouze "nezávislost státní moci na jakékoli jiné moci, a to jak navenek (v oblasti mezinárodních vztahů), tak i ve vnitřních věcech". Takto dnes již (pravděpodobně) není suverenita chápána v žádné tradiční demokratické zemi, a *stricto sensu* by pak nesplňoval znaky suverenity žádný stát.²⁴

Národní suverenita tedy dle názoru Ústavního soudu znamená především legitimní vládu, která disponuje formální pravomocí vybrat si mezi v úvahu připadajícími variantami, a nikoliv následovat variantu přímo diktovanou cizí mocností. Jinými slovy, pro národní stát, stejně jako pro jednotlivce v rámci společnosti, znamená praktická svoboda být aktérem a nikoliv být objektem. Přenesení určitých kompetencí státu, které je učiněno na základě svobodné vůle suveréna a bude nadále vykonáváno za jeho účasti předem dohodnutým, kontrolovaným způsobem, není pojmovým oslabením svrchovanosti, ale může naopak ve svých důsledcích znamenat její posílení ve společném postupu integrovaného celku vůči vnějším, zejména geopolitickým a ekonomickým faktorům např. vůči nově nastupujícím světovým velmocím, u nichž lze jen těžko odhadovat budoucí hodnotové priority, kterým budou ochotny budování nového řádu globalizovaného světa podřizovat.²⁵

Ústavní soud se také vyjádřil v souvislosti se suverenitou k integračnímu procesu EU. Tento proces se neděje radikálním způsobem, který by obecně znamenal ztrátu národní suverenity, nýbrž jde o proces evoluční, a kromě jiného i o reakci na postupující globalizaci ve světě.²⁶

Na jiném místě nálezu pak Ústavní soud uvádí: „*princip většiny dle příkazu vzájemného ohledu, vyplývajícího z věrnosti Společenství, má svoji mez v ústavních principech a elementárních zájmech členských zemí; výkon svrchované moci svazkem států, jímž je Evropská unie, je přitom založen na zmocnění států, které zůstávají suverénními a které prostřednictvím svých vlád pravidelně jednají v mezistátní oblasti, a tím řídí integrační proces.*“²⁷

Soud se zabýval i suverenitou státu ve vztahu k Evropské unii. Dle názoru Ústavního soudu totiž: „*Evropská unie pokročila zdaleka nejvíce v konceptu tzv. sdílené - "slité" -*

---

²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. Pl.ÚS 19/08.

²⁵ Tamtéž

²⁶ Tamtéž

²⁷ Tamtéž

sovereignty (pooled sovereignty)²⁸ a již dnes vytváří entitu sui generis, která těžko snese zařazení do klasických státovědných kategorií. Je spíše otázkou jazykovou, zda lze proces integrace označovat za "ztrátu" části suverenity, resp. kompetencí, nebo přiléhavěji např. za "propůjčení, postoupení" části kompetencí suveréna. Může se jevit jako paradoxní, že klíčovým projevem svrchovanosti státu je i možnost se svou svrchovaností (její částí) dále nakládat, resp. určité kompetence dočasně či trvale postoupit. “²⁹

Lze konstatovat, že suverenita státu je pojímána Ústavním soudem ve velmi moderním duchu a že soud svým argumentováním naznačil možný budoucí vývoj pojmu suverenity, přinejmenším ve vztahu členského státu k Evropské unii.

---

²⁸ Pooled sovereignty, nebo v překladu Ústavního soudu sdílená suverenita není oficiálním pojmem ani mezinárodního, ani evropského práva. Na to také poukazovali kritici Lisabonské smlouvy, viz Nález Ústavního soudu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. Pl.ÚS 19/08. Podrobněji k pojmu pooled sovereignty viz HERDEGEN, Matthias. The concept of sovereignty. In TICHÝ, Luboš, DUMBROVSKÝ, Tomáš. *Sovereignty and integration: paradoxes and development within Europe today*. Praha: Charles University in Prague, 2010, s. 28 – 30.

²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. Pl.ÚS 19/08.

3 Historický vývoj pojmu suverenity státu

Historický vývoj pojmu suverenity úzce souvisí s historickým rozvojem samotného mezinárodního práva a taktéž se samotnou existencí a pojetím státu. V různých fázích rozvoje společnosti byla suverenity vlastností absolutistického panovníka, lidu či národa, následně státu.³⁰

Přestože je za zakladatele moderního pojetí suverenity považován Jean Bodin, podle některých autorů se obdoba pojmu suverenity objevila už ve starověku v učení Platóna a Aristotela. Jako prapůvod suverenity vidí Aristotelovo učení o autarkii (soběstačnosti). Nicméně ne všichni s tímto souhlasí, např. Georg Jellinek toto tvrzení odmítá.³¹ Náznaky suverenity lze též hledat v díle Tomáše Akvinského či jezuitského politického myslitele Francise Suáreze. Ten řešil, zda existuje lidská moc schopná dosáhnout úplné svrchovanosti. Tvrdí, že všichni lidé se rodí svobodní a nikdo nemá práva přirozeného soudcovství nad ostatními. Podle Suáreze stát vzniká jen na základě nějakého souhlasu, a pak tedy svrchovanost má počátek v souhrnu lidí, pochází od nich a z jejich vůle. Národ, lid je nadřazen vladaři, ale mezi oběma stranami je možné uzavřít smlouvu, která však není smlouvou zmocňovací, ale zcizovací. Je to tedy darování nebo postoupení svrchovanosti a národ nebo skupina lidí se tím dobrovolně zbavuje své svobody.³²

Prvním autorem, jež se podrobněji zabýval ve svém díle suverenity státu byl francouzský právník, filosof a politolog Jean Bodin (1530–1596). Bodin je také považován za otce moderní teorie suverenity. Odmítal myšlenku, že panovník má nadzemskou autoritu, při níž už nemá nad sebou žádnou jinou. Podle Bodina je nad panovníkem Bůh a nejvyšší moc panovníka nad poddanými je podřízena mravnímu řádu. Panovník byl suverénní vládce, měl lidskou suverenity. Suverenity je dle Bodina absolutní a trvalá moc státu. Uvádí, že je trvalá na celý život vládce, na rozdíl od správců, kteří mají moc jen do doby, dokud se panovníkovi nebo lidu nezlíbí je odvolat. Tito správci také nejsou suverénní, nýbrž jen vykonávají suverenity někoho jiného. Pokud je však někomu dána absolutní moc prostě a jednoduše, ne na způsob správce či dočasně, tak taková osoba může být nazývána suverénním panovníkem, protože se lid zřekl a zbavil veškeré své suverénní moci, aby takovou osobu uvedl a dosadil

---

³⁰ Podrobněji viz MRÁZEK, Josef. Suverenity státu a mezinárodní právo. *Právník*, 2007, roč. 148, č. 7, s. 735 – 737.

³¹ JELLINEK: *Všeobecná státověda...*, s. 501.

³² SCHEU, Harald Christian. Suverenity státu v mezinárodním právu. *Mezinárodní politika*, 2004, roč. 28, č. 2, s. 3.

do úřadu a přenesl na něj veškerou svou moc, autoritu, výsady a suverénní vládu. Hlavní věcí suverénního majestátu a absolutní moci je hlavně vydávání zákonů panovníkem svým poddaným bez jejich souhlasu, protože podle Bodina suverénní vládce nemusí skládat účty nikomu, jen Bohu, může přísahat jen Bohu, jeho suverenita není omezena ani v moci, ani v rozsahu, ani v čase a vládce je obrazem Boha. Panovník je tedy oddělený od lidu. Bodin zároveň tvrdí, že stejně jako Bůh nemůže vytvořit Boha sobě rovného, protože je nekonečný a z povahy věci tak nemůže učinit, aby byly dvě nekonečné věci, tak stejným způsobem vládce, který je označen za obraz Boha, nemůže učinit nějakého člověka sobě rovného, aniž by jeho moc zanikla.³³ Podle Bodina žádná ústava nesměla omezovat suverenitu jako atribut krále v monarchii. Panovník stál nad pozitivním právem, pouze smlouva pro něj byla závazná, protože to přikazovalo pozitivní právo. Bodin stál u zrodu nového pojetí státu, jehož základním znakem byla suverenita. Stát jako řádná vláda opatřená suverénní mocí, která je vně i uvnitř státu nejvyšší a nezávislá.³⁴

Bodin vycházel z práv, které si přisvojil francouzský král a pokusil se definovat, která práva přísluší králi vykonávat vždy, jakožto podstatné znaky suverenity. Mezi tato práva řadí moc dávat zákony všem i jednotlivcům, právo míru a války, právo jmenovat úředníky, právo nejvyššího soudnictví, právo amnestie, právo na poslušnost a věrnost, právo vydávat peníze a právo zdaňovat občany. Bodinova teorie následně sloužila k ospravedlnění absolutistických režimů.³⁵

Teorie suverenity byla rozvinuta anglickým právníkem Thomasem Hobbesem (1588 – 1679), zejména v jeho díle *Leviathan*.

Stát, jež vzniká podle Hobbese slouvou, musí být neomezený všemocný a suverénní. Lidé by proto podle Hobbese měli uzavřít společenskou smlouvu, dobrovolné ujednání, v němž se každý jedinec vzdává jistých práv za podmínky, že tak učiní i ostatní. Žádná smlouva ovšem nemá smysl, pokud ji někdo neprosazuje. Smluvní strany proto musí navzájem souhlasit při jmenování či volbě osoby, jejíž povinností bude prosazovat podmínky jejich smlouvy. Jakmile k tomu dojde, má tato osoba titul suveréna a ostatní jsou poddanými. Pokud tedy většina lidí zvolí suveréna, osoby, které mají odlišné názory, musí souhlasit se skutky, jež suverén učiní, nebo jinak budou ostatními právoplatně zničeny. Suverén, ať učiní cokoli, nemůže žádnému ze svých poddaných způsobit bezprávi a nesmí být od žádného z poddaných obviněn z nespravedlnosti. Každý jednotlivce je autorem všeho, co činí suverén, proto ten,

---

³³ MARITAIN: *Člověk a stát...*, s. 31 – 33.

³⁴ MRÁZEK: *Suverenita státu a mezinárodní právo...*, s. 734.

³⁵ PAVLÍČEK: *Suverenita státu a evropská integrace...*, s. 16.

kdo si stěžuje na činy suveréna, stěžuje si tak na něco, čehož je sám autorem a nemůže tedy obvinít nikoho jiného než sama sebe. Z toho vyplývá, že ten, kdo vykonává svrchovanou moc nemůže být právoplatně poddanými popraven nebo jinak potrestán.³⁶

Suveréni mají podle Hobbese široké spektrum pravomocí a nemohou se jich vzdát, jelikož nemohou zrušit úmluvu, do které nikdy nevstoupili. Suverenita je spojena s veškerou pravomocí vydávat pravidla, z nichž každý poddaný může poznat, co smí konat. Je taktéž spojena s mocí soudní, rozhodovat všechny sporné případy a taktéž suverén má právo vybírat si všechny poradce, ministry a úředníky a důstojníky. Z toho vyplývá, že suverén má mít moc zákonodárnou, výkonnou i soudní.

Hobbes věřil, že jednou z nejdůležitějších panovnických pravomocí je možnost cenzury, neboť činy pramení z názorů, a má-li vládnout mír, je bytostně nutné potlačit podvrtná mínění. Hobbes eliminuje právo občanů na odpor proti panovníkovi či státu. Teoreticky je tato situace zdůvodněna tím, že panovník a občané nejsou partnery při uzavírání občanské smlouvy, protože partnery jsou lidé v přirozeném stavu, kteří se vzájemně zaváží, že se vzdávají svých přirozených práv ve prospěch státu.³⁷

Dalším významným pohledem na suverenitu je pojetí představené francouzským filosofem Jeanem-Jacquesem Rousseauem (1712-1778), zejména v díle *O společenské smlouvě*.

Rousseau také zakládá svou teorii na společenské smlouvě. Podle jeho teorie nejistota jednotlivce ve stavu před uzavřením společenské smlouvy ho nutí, aby takovou smlouvu uzavřel. Tím dochází k částečné směně, kdy jedinec odevzdá svá práva ve prospěch společenství, které mu zajistí ochranu a bezpečnost. Smluvní akt je čin svobodný, kdy se jedinec zřiká prosazovat svou vlastní vůli a přijímá podřízení se vůli celého tělesa společnosti, jehož je součástí. Vůle, která je společnou vůlí celého tělesa a je vedena obecným zájmem, se označuje jako obecná vůle. Ta se obvykle liší od vůle a zájmu jednotlivce, ale i skupin jedinců, ba dokonce může být odlišná od vůle všech.

Obecná vůle, tedy není prostá většinová vůle, nýbrž nejvyšší a nedělitelná monadická vůle, která vyplývá z lidu, jako jedinečná entita a je vždy správná. Tento institut přenášel na lid oddělenou a transcendentní moc absolutního krále a přitom tuto moc ponechával oddělenou a transcendentní, takže lid, který se stal jediným suverénním vládcem, měl na

---

³⁶ HOBBS, Thomas. *Leviathan neboli o podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského*. Praha: Melantrich, 1941, s. 201 – 211.

³⁷ Tamtéž, s. 212 – 213.

základě obecné vůle oddělenou, absolutní a transcendentní moc sám nad sebou, jako nad množstvím individuí.³⁸

Jenom ti jedinci, kteří podepsali společenskou smlouvu, a nikdo jiný, konstituují lid. Ten vytváří jednotu na bázi svého společného zájmu. Protože lid dává vzniku zákonům a vytváří obecnou vůli, nemá právo na vládnutí. Vládnout totiž představuje vykonávat konkrétní rozhodnutí, která se liší od obecné vůle. Pokud by lid uchopil i vládu obce, pak se setře rozdíl mezi obecným a jednotlivým. Úkolem lidu tak je zvolit si ze svého středu vládce. Ten pak musí dodržovat zákony, které předtím schválil lid. Stát, v němž vládce jedná v souladu se zákony, nazývá Rousseau republikou. Suverenitu chápe Rousseau jako výraz obecné vůle, která nemůže být nesprávná, ale musí být také nedělitelná a nepřenosná. K dělení suverenity by docházelo pouze tehdy, kdyby existovala moc nezávislá na legislativní moci suverénově. Rousseau chápe vládu jako funkci řádu pověřeného suverénem. Státní národ se nemůže nechat zastupovat, protože dle Rousseaua jakmile se lid nechává zastupovat, není svobodný. Rousseau tedy odmítá reprezentativní demokracii. Zákony mají vznikat plebiscitem, poslanci nejsou zástupci národa, ale zmocněnci, jejichž kompetence nesahá tak daleko, aby byli oprávněni k zákonodárným aktům.³⁹

Jacques Maritain shrnul Rousseauova tvrzení o suverenitě: *„společenská smlouva dává politické společnosti absolutní moc nad všemi jejími členy a tato moc, řízená obecnou vůlí, se nazývá suverenita. Suverenita je jen výkon obecné vůle, a proto se nemůže nikdy zcizit, a suverénní vládce, který je jen kolektivní bytostí může být zastupován jen sebou samým. Nejvyšší autorita se nemůže ani modifikovat, ani zcizit; omezovat ji znamená ji zničit. Suverénní moc nepotřebuje vůči poddaným žádnou záruku... Suverénní vládce již tím, že je, je vždy tím, čím má být.“*⁴⁰

Britský filosof a právník Jeremy Bentham (1748 – 1832) vychází ze své teorie utilitarismu a definuje suveréna jako osobu nebo orgán osob, jejichž vůli je politická společnost, jako celek povinnována poslušností a to před vůlí jakékoli osoby. Suverén je osoba nebo orgán, na kterém je založena existence politické společnosti, neboť právě k němu se váže zvyk poslušnosti, který je vlastní všem ostatním členům společnosti. Instituce suverénní moci a jejich organizace pak výlučně reprezentují obecný zájem a jejich činnost musí být v souladu s principem obecného užitku a růstu obecného štěstí pro stále větší množství lidí. Benthamův suverén tedy nemá formu tyranské vlády. V jeho díle je obsažen

---

³⁸ MARITAIN: *Člověk a stát...*, s. 42.

³⁹ Tamtéž, s. 42 – 43.

⁴⁰ Tamtéž.

obecný princip sloužící jako vnější omezení suverénní moci. Jeho princip užitku se však velmi liší od ostatních teorií, protože nemá transcendentální, ale faktický charakter. Tento princip je také Benthamem označován jako jediné spolehlivé pravidlo pro zákonodárnou činnost. Za zájem společnosti považoval zájem jejích jednotlivých členů, tvořících tuto společnost.⁴¹

Koncepce suveréna má rozhodující postavení z hlediska vytvoření politické společnosti a její jednoty. Prostřednictvím institucí suverénní moci politická společnost vzniká, je poslušná vůči vůli v ní projevené a vystupuje jakožto určitý organický celek navenek. Bentham hovoří o neomezitelné moci suveréna tvořit právo a s tím spojenou neomezitelností suverénní moci právem. Odmítá ale suverénní moc jako absolutní a všezahrnující moc, protože si je vědom mezí, které obsahuje výkon suverénní moci. Tato omezení pro výkon moci označuje jako konvence. Omezení je politické povahy, neobsahuje žádné morální závazky, bývá označováno jako vnitřní omezení suveréna. Pokud jsou pravomoci pramenící z konvencí překročeny, mohou se občané uchýlit k odporu proti suverénovi. Bentham člení výkon suverénní moci na moc vykonávanou bez pravidel, kterou označuje za autokratickou a na výkon podle stanovených pravidel, tu dále rozlišuje na moc zákonodárnou, administrativní a soudní, přičemž za nejdůležitější považuje zákonodárnou moc, která nad sebou nemá žádné omezení.⁴²

Jiný pohled na suverenitu měl rakouský právník Georg Jellinek (1851 – 1911), jež problematiku suverenity státu popsal ve svém díle *Všeobecná státověda*.

Jellinek vychází z historického vývoje pojmu suverenity a suverenitu definuje jako „*popření všelikého podřízení nebo omezení státu jinou mocí.*“⁴³ Suverénní státní moc je taková moc, která nad sebou nemá žádnou vyšší moc, je tudíž nezávislou a nejvyšší mocí. Jellinek uvádí, že nezávislost se projevuje zejména navenek ve vztazích s ostatními státy, nejvyšší mocí je z hlediska působení na osoby uvnitř státu. Zároveň jsou tyto dva znaky navzájem nerozlučně spojeny.⁴⁴

Jellinek však má odlišný pohled na neomezenost a neomezitelnost takové moci. Oproti předchozím autorům, kteří tvrdí, že jí nikdo nemůže klást meze, ani ona samotná a pokud už existují nějaké meze, pak jsou povahy faktické či mravní, nikoli však právní, je Jellinek naopak přesvědčen, že pojem suverenity je pojmem právním a byl v přirozenoprávní teorii

---

⁴¹ PŘIBÁŇ, Jiří. *Suverenita, právo a legitimita v kontextu moderní filosofie a sociologie práva*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1997, s. 58 – 59.

⁴² Tamtéž, s. 60 – 62.

⁴³ JELLINEK: *Všeobecná státověda...*, s. 501.

⁴⁴ Tamtéž, s. 502.

vždy takto myšlen. Nezávislost státní moci na jiných autoritách byla vždy myšlena jako nezávislost právní, ne jako nezávislost faktická. Tvrdí, že už absolutisté chtěli o absolutní moci prokázat, že je mocí právní, např. u Hobbesa smlouvou, kterou se zakládá stát a vzniká neomezená moc panovníka či u Rousseaua právotvornou obecnou vůlí. Suverenita podle něj neznamena neomezenost, ale schopnost výhradního sebeurčení a tím pádem sebeomezení státní moci, právně jinými mocnostmi nevázané, cestou právního řádu, na jehož základě jediné činnost státu nabývá právní povahy. Suverenita je tedy vlastností státní moci, skrze níž má tato moc výhradní způsobilost právního sebeurčení a svévázanosti.⁴⁵

Suverenita státu je dvojího typu. Z pohledu negativního vymezení znamená nemožnost být nějakou jinou mocí právně omezena proti své vlastní vůli, ať se jedná o moc státního nebo nestátního typu. Z pozitivního pohledu suverenita leží ve výhradní způsobilosti státní moci dát své vůli všeobecně závazný obsah, určit ve všech směrech vlastní právní řád. Neomezenost suverénní moci je tedy jen ve smyslu nemožnosti jiné právní moci bránit jí ve změně svého vlastního právního řádu. Suverenita tedy není státní všemohoucnost. Je to právní moc a proto je právem vázána. Nemá však žádné absolutní právní meze. Stát se může zbavit každé právní meze, kterou si sám položil, ale jen právní formou a zároveň si vytvoří nové meze. Nikoli taková mez, ale omezení je trvalé. Neexistuje stát absolutně omezený, stejně jako neexistuje ani suverénní stát absolutně neomezený. Tento znak je ale jen formální, protože neříká nic o obsahu mezí, který si stát sám klade, ani nic neříká o způsobu jakým si tyto meze klade. Také to neznamena neomezenou a neomezitelnou kompetenci státní moci. Právo značí vždy jen aktuální kompetence státu. Možné rozšíření kompetencí státu však neleží v jeho právním okruhu. Pokud stát uzná mezinárodní právo a na jeho základě provede akty, které ho zavazují, omezuje na základě své právní moci sám sebe, aniž se však potom může po právní stránce jen tak vlastním rozhodnutím zbavit tohoto závazku. Toto však platí také ve vnitrostátním měřítku, kdy ani pomocí ústavní změny nemůže být právní norma změněna. Jedná se například o formu vlády.⁴⁶

Ve vztahu ke státní moci Jellinek uvádí, že z pojmu suverenity, který má formální povahu, neplyne nic pro obsah státní moci, jelikož oprávnění státu se v toku času mění, ale suverenita jako taková zůstává stejná. Z toho, že stát v nějakém směru nevykonává svou činnost, že nemá některé kompetence, nelze usuzovat podstatu jeho moci. Do jaké míry má stát projevat činnost, aby mohl být považován za suverénní je otázka, kterou nelze zodpovědět. Jellinek tvrdí, že suverenita není žádným podstatným znakem státní moci.

---

⁴⁵ JELLINEK: *Všeobecná státověda...*, s. 509.

⁴⁶ Tamtéž, s. 509 – 511.

Suverenita podle něj není kategorií absolutní, ale kategorií historickou. Státy, které byly považovány za vždy suverénní, tuto vlastnost také kdysi neměly a přesto byly považovány za státy. Lze najít útvary, které splňují státní znaky samostatnou organizací a státními prostředky, ale nejsou suverénní. Podle Jellinka existují dva typy států - suverénní a nesuverénní. Stát suverénní se od nesuverénního liší způsobilostí k vlastní organizaci a autonomii.⁴⁷

---

⁴⁷ Podrobněji viz JELLINEK: *Všeobecná státověda...*, s. 514 – 518.

4 Suverenita státu z pohledu mezinárodního práva

Ve *Slovníku českého práva*⁴⁸ je suverenita z pohledu mezinárodního práva definována jako neodmyslitelná vlastnost státu jako subjektu mezinárodního práva, které vzniklo a nadále ve své podstatě působí jako právo upravující vztahy mezi svrchovanými, navzájem si rovnými státy. Státy si mohou svou akční volnost omezit uzavíráním mezinárodních smluv a vytvářením obyčejových pravidel i vlastními jednostrannými právními akty. Ačkoli jsou v současné době státy z mnoha důvodů, zejména bezpečnostních, hospodářských či kulturních, vzájemně závislé, zůstávají z hlediska mezinárodního práva svrchovanými, a to i tehdy, když se politicky přizpůsobují vlivu mocnějších států či jejich seskupení. Jakmile by se však některý stát smluvně zavázal podrobit se v oblasti zahraniční politiky jinému státu a přenesl na něj pravomoci v oblasti mezinárodních vztahů, pozbyl by své svrchovanosti a přestal by být rovnoprávným subjektem mezinárodního práva. Když se však svrchovaný stát stane členem mezinárodní organizace, jež pak vykonává některé funkce a pravomoci náležící do té doby výhradně tomuto státu, nepovažuje se to za ztrátu svrchovanosti. Obdobně je stát považován za svrchovaný i při členství v nadnárodních organizacích, i když orgány těchto organizací nabývají přímé působnosti vůči jeho příslušníkům a jde tak již o značné omezení pravomocí členského státu.

Také v *Právnickém slovníku* je suverenita státu z pohledu mezinárodního práva definována obdobným způsobem. Je označena za jeden z výchozích pojmů mezinárodního práva, jež označuje nezávislost státní moci na kterékoli státní moci, a to jak navenek, tak i ve vnitřních věcech. Stát je považován za suverénní, pokud jako veřejná moc nemá nad sebou nikoho vyššího. Suverenita nemůže být považována za absolutní, jelikož stát je ve své nezávislosti omezen suverénními právy jiných států, obecným mezinárodním právem a svobodně převzatými mezinárodními závazky.⁴⁹

Čepelka a Šturma uvádějí, že se státní suverenitou rozumí nezávislost státní moci na jakékoli jiné moci a to jak v oblasti mezistátních vztahů, tak i ve věcech vnitřních. Ve své nezávislosti navenek a samostatnosti uvnitř není stát omezen ničím než suverénními právy jiných států, obecným mezinárodním právem a svobodně převzatými mezinárodními závazky. Jinak má volnost jednání.⁵⁰

---

⁴⁸ MADAR, Zdeněk a kol. *Slovník českého práva*. Praha: Linde, 2002, s. 1522.

⁴⁹ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3., podstatně rozšířené vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1007.

⁵⁰ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 14.

Mezinárodně relevantní je pouze státní suverenity chráněná mezinárodním právem. Je dána obecně platnou mezinárodněprávní normativitou, která přikazuje státům, tedy subjektům této úpravy, jednak respektovat omezení, jež takto mezinárodní právo stanoví pro uplatňování suverenity ve vztazích navenek vůči stejně suverénním subjektům tohoto práva, jednak nezasahovat do vnitřních věcí, které jsou vyhrazeny vztahům dané státní moci k jí podřízeným subjektům vnitrostátního práva.⁵¹

Podobné definice se objevují i v zahraniční literatuře. Podle publikace *Responsibility to protect: Report of the International commission on intervention and state sovereignty* pojem suverenity znamená, podle vestfálského systému mezinárodního práva, právní subjektivitu státu v mezinárodním právu. Je to pojetí, které poskytuje řád, stabilitu a předvídatelnost v mezinárodních vztazích, protože suverénní státy jsou považovány za rovné bez ohledu na svou velikost či bohatství. Ve vnitřních vztazích se suverenity projevuje jako oprávnění činit autoritativní rozhodnutí, pokud se týče obyvatel a zdrojů nacházejících se na území státu. Všeobecně se však autorita státu nepovažuje za absolutní, ale je omezena a regulována vnitřně pomocí ústavní dělby moci.⁵²

Suverenitou státu v mezinárodním právu se zabývali taktéž mnozí teoretici. V následujícím textu uvedu některé teorie významných autorů.

Rakouský právník a státovědec Hans Kelsen se domnívá, že stát jako subjekt mezinárodního práva je suverénní, zatímco jednotlivec nikoli. Jako suverénní je možno podle Kelsena označit řád, společnost, orgán nebo moc. Vždy však musí jít o nejvyšší autoritu, nad níž není už vyšší moci. Suverenity v původním významu označuje za nejvyšší moc. Kelsen však vychází ze stanoviska, že mezinárodní právo nemůže být nadřazeno vnitrostátnímu právnímu řádu, může být v nejlepším případě jeho součástí, v případě, že to stát připustí. Pouze jako normativní řád a nikoli jako jednající osoba může být stát, podle názoru Kelsena, suverénní. Pokud by byl přijat názor, že stát je právně podřízen mezinárodnímu právu, jako právnímu řádu nadřazenému vnitrostátnímu právu, znamenalo by to, že stát nemůže být suverénní. Hans Kelsen také vyslovil pochybnosti o dělení suverenity na vnější a vnitřní. Tvrdí, že pokud stát není nezávislý ve vnějších věcech, nemůže být nezávislý ani ve vnitřních věcech, proto podle něj nelze oba aspekty oddělovat. Totéž si myslí i o dělení suverenity mezi

---

⁵¹ ČEPELKA: *Mezinárodní právo veřejné...*, s. 51.

⁵² EVANS, Gareth, SAHNOUN, Mohamed. *The Responsibility to protect: Report of the international commission on intervention and state sovereignty*. Ottawa: International development research centre, 2001, s. 12.

federaci a její členské státy, jelikož podle něj lze rozdělit pouze kompetenci, nikoli však suverenitu.⁵³

S tímto názorem souhlasí také Valerij Zorkin, předseda ruského ústavního soudu, který tvrdí, že ustanovení o suverenitě musí být z ústav subjektů Ruské federace vyňata a poukazuje na stanovisko ruského Ústavního soudu, podle kterého nepřipouští ústava existenci jakéhokoliv jiného nositele suverenity a zdroje moci, kromě mnohonárodního lidu Ruska, a tudíž nepředpokládá jakoukoliv jinou státní suverenitu, kromě suverenity Ruské federace. Suverenita Ruské federace, vycházející z ústavy federace, vylučuje existenci dvou úrovní suverénních mocí, patřících k jednotnému systému státní moci, které by měly svrchovanost a nezávislost. Znamená to nepřipustnost suverenity republik ani jiných subjektů Ruské federace.⁵⁴

Německý právník a současný soudce Mezinárodního soudního dvora Bruno Simma pod pojmem suverenity státu rozumí situaci, kdy je stát vůči svým občanům a na svém území nejvyšším mocenským útvarem, proti jehož nařízením a rozhodnutím se nelze odvolat k žádné vyšší instanci. Státy nepodléhají žádné nadstátní moci, ale pouze mezinárodnímu právu vzniklému na základě mezinárodního konsenzu. Podle autora je stát suverénní v případě, kdy výlučně a sám podléhá mezinárodnímu právu, požívá plné mezinárodněprávní subjektivity a disponuje politickou rozhodovací mocí. Simma také nesouhlasí s tím, že mezinárodní právo prochází změnou, která směřuje k vytvoření mezinárodního společenství, na které přejdou nejdůležitější výsostná práva. Tvrdí, že tato myšlenka vychází pouze z evropského prostředí a je přeceňována, neboť i evropské státy si ponechávají výsostná práva a ani USA, Čína či africké nebo asijské státy nejsou ochotny vzdát se části své suverenity.⁵⁵

J. G. Stark se domnívá, že suverenity má v současnosti mnohem omezenější význam než v osmnáctém či devatenáctém století a označuje současnou suverenitu státu za residuum moci, která je omezena mezinárodním právem. Na rozdíl od Kelsena připouští suverenitu různého stupně, která vede k rozdílu mezi nezávislými a suverénními státy a státy závislými a nesuverénními. Také se domnívá, že suverenity je spíše termínem umělým než právním pojmem, který by šel definovat. Územní suverenitu zahrnující teritoriální a personální

---

⁵³ MRÁZEK: Suverenity státu a mezinárodní právo..., s. 739.

⁵⁴ ZRKIN, Valerij. *Státní suverenity základem ústavního zřízení většiny států*. [online]. www.voltaire.netkosice.sk, červen 2007 [cit. 15. ledna 2011]. Dostupné na http://www.voltaire.netkosice.sk/archive/Statni%20suverenity%20_%20zakladem%20ustavniho%20zrizeni%20.doc.

⁵⁵ MRÁZEK: Suverenity státu a mezinárodní právo..., s. 744.

jurisdikci považuje za dělitelnou. Poukazuje na mezinárodní praxi, kdy se na výkonu suverenity podílí více států.⁵⁶

Ian Brownlie uvádí, že suverenita a rovnost států představuje základní konstituční doktrínu mezinárodního práva, která řídí společenství, složené hlavně ze států s jednotnou právní osobností. Suverenitu považuje za hlavní aspekt ve vztahu k jiným státům a organizacím států vymezených právem. Mezi hlavní vlastnosti suverenity a rovnosti států řadí jurisdikci *prima facie* výlučnou nad územím a stálým obyvatelstvem, povinnost nevměšovat se do výlučné jurisdikce jiných států a plnit závazky vyplývající z obyčejového práva a smluv.⁵⁷

S tvrzením, že suverenita státu je jedním se základů mezinárodního práva však nesouhlasí všichni autoři.

Podle Jiřího Malenovského není možné o státní suverenitě hovořit jako o zásadě mezinárodního práva, protože taková zásada v pozitivním mezinárodním právu neexistuje a to na rozdíl od zásady svrchované rovnosti. Domnívá se, že suverenita není zásadou, ale spíše vlastností státu, či klíčovým právním pojmem. Ze suverenity státu pak lze vyvodit rovnost států a další zásady mezinárodního práva. Uvádí, že suverenitě států byla vždy pojmově vlastní tendence podříditi si kteroukoli konkurující moc, proto působila odstředivě dezintegračně a vylučovala mezinárodní spolupráci. Existence jiných suverénních mocí, které stát není schopen ovlivnit, je tímto státem pocíťována jako odpor společenského prostředí. Tento trvalý a mocensky nepřekonatelný odpor prostředí nutí státy respektovat projevy existence jiných suverénních celků a vede je k nezbytně nutné mezinárodní spolupráci podřízené určitým právním pravidlům.⁵⁸

Pocíťovaný odpor společenského prostředí vede státy ve vztazích mezi sebou k zachování reciprocit (vzájemnosti). Malenovský hovoří o podřizující suverenitě a tolerující reciprocitě, které se v mezinárodních vztazích vyrovnávají a jednota těchto vzájemně konfliktních sil tvoří dynamiku zásady svrchované rovnosti.⁵⁹

Zajímavý postoj k suverenitě měl významný prvorepublikový československý právník Antonín Hobza. Suverenitou v právním smyslu rozumí nejvyšší vládní moc a právní nezávislost nebo samostatnost. Suverénní je stát, který může upravovat své vnitřní i vnější

---

⁵⁶ MRÁZEK: Suverenita státu a mezinárodní právo..., s. 740.

⁵⁷ Tamtéž, s. 740 – 741.

⁵⁸ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště právu českému*. Brno: Doplněk, 2008, s. 20 – 21.

⁵⁹ Tamtéž, s. 21.

záležitosti. Rozlišoval suverenitu plnou, částečnou a nesuverénní státy. Velmi moderně poukazoval na ideu solidarity a vzájemné závislosti států a také odmítal zavržení suverenity.⁶⁰

4.1 Uznání státu

Suverenita státu je základním projevem mezinárodněprávní subjektivity státu. Významným momentem ve vývoji subjektivity státu je jeho uznání ostatními státy. Uznání je pro stát velmi důležité, protože významným způsobem posiluje jeho mezinárodněprávní postavení.⁶¹ Nově vzniklý stát je vůči všem ostatním státům subjektem mezinárodního práva, co se týká základních práv a povinností již od svého vzniku, ale jeho účast na mezinárodněprávním životě je značně omezená. Aby se stal plným subjektem mezinárodního práva musí být uznán ostatními státy. Jen uznáný stát se může např. podílet na tvorbě norem mezinárodního práva, má diplomatické zastoupení v jiných státech, jeho občané mají povolený vstup do jiných států.

Uznání státu je podle Malenovského aktem primárně deklaratorním, bere se jím na vědomí skutečnost, jež existuje nezávisle na vůli uznávajícího státu. Akt není schopen přetvořit ve stát útvar, který nesplňuje veškeré požadované podmínky. Opomenutí uznat naopak nemá rozhodující dopad na státnost neuznaného státu. I neuznané státy musí respektovat normy obecného mezinárodního práva. Obnáší však také akceptaci takové skutečnosti, protože uznání obsahuje vůli zacházet s uznaným subjektem skutečně jako se státem a respektovat jej jako svrchovaně rovný. Uznávající svým aktem rámcově akceptuje účinky jednání uznávaného státu, výkon všech jeho kompetencí. Uznání buduje nový právní stav mezi uznávajícím a uznávaným, má proto nepominutelné konstitutivní účinky, které spolu s deklaratorními vytvářejí nerozlučnou jednotu.⁶²

Za rozhodný okamžik vzniku státu považuje obecné mezinárodní právo nabytí nezávislosti, kdy veřejná moc na určitém území zruší de facto nebo de iure vztahy podřízenosti k jiné suverénní moci. Vznik státu je mezinárodněprávní skutečností, s níž mezinárodní právo spojuje kvalifikované následky – způsobilost k právům a povinnostem i k právním úkonům.⁶³

Institut uznání Potočný definuje jako volní akt státu, kterým výslovně nebo mlčky reaguje na vznik nového státu, nové vlády, vlády v exilu, povstalců, válčící strany, národa

---

⁶⁰ MRÁZEK: Suverenita státu a mezinárodní právo..., s. 741.

⁶¹ DAVID: *Mezinárodní právo veřejné...*, s. 157.

⁶² MALENOVSKÝ: *Mezinárodní právo veřejné...*, s. 132.

⁶³ Tamtéž, s. 131.

nebo orgánů národně-osvobozenického hnutí. Uznání státu je tedy právní akt, kterým existující stát bere na vědomí skutečnost, že nově vzniklý stát je suverénním státem a rovnoprávným subjektem mezinárodního práva.⁶⁴

Obdobně definuje uznání i David. Jde o volní akt státu, kterým reaguje zejména na vznik nového státu, ale i nové vlády, povstaleckého hnutí či národa. Tím je rovněž projevena vůle státu navázat s novým subjektem mezinárodněprávní vztahy. Uznáním nového státu se jeho mezinárodněprávní postavení významným způsobem posiluje.⁶⁵

Uznání státu doposud není upraveno normami mezinárodního práva. Má retroaktivní účinek, vztahuje se tudíž k okamžiku vzniku státu. Mezinárodní právo taktéž neukládá povinnost uznat útvar, který splňuje všechny podmínky státnosti, ostatním státům je tedy ponechána volnost v rozhodování.⁶⁶

V praxi se vytvořily dva způsoby uznávání států a to uznání *de iure*, které je plné, konečné a neodvolatelné. Je vyjádřením vůle uznávajícího státu jednat s uznaným státem jako s plným a všestranným subjektem mezinárodního práva a navázat s ním právní a politické styky v plném rozsahu, obvyklém mezi členy mezinárodního společenství. Naproti tomu druhý způsob uznávání států *de facto* je svým obsahem omezený a prozatímní. Takové uznání je možno kdykoli odvolat. K tomuto typu uznání sahají státy většinou v případech, kdy jsou nuceny urychleně upravit svůj poměr k nově vzniklému státu z důvodu vlastního zájmu, současně se však nechťejí vázat ve své politice vůči novému státu, protože nemají důvěru v jeho trvání.⁶⁷

Uznání státu lze dělit také podle formy uznávacího aktu a to na výslovné a nebo mlčky učiněné. Výslovné uznání je formální akt, kterým uznávající stát projevuje svou vůli nový stát uznat. Může to být prohlášení vlády či diplomatická nóta. Uznání mlčky oproti tomu znamená, že z oficiálního aktu uznávajícího státu nepřímou vyplývá, že uznává nový stát a

---

⁶⁴ POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, zvláštní část*. 5. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 20 – 21.

⁶⁵ DAVID: *Mezinárodní právo veřejné...*, s. 157.

⁶⁶ Srovnej viz postoj Makedonie, která uznala nezávislost Kosova na nátlak Spojených států amerických, na druhé straně je např. nátlak Evropské unie na Bělorusko, aby neuznávalo Jižní Osetii a Abcházii. KOUDELKA, Zdeněk. *Uznání státu* [online]. zdenekkoudelka.cz, [cit. 2. ledna 2011]. Dostupné na http://www.zdenekkoudelka.cz/www/article_detail.php?id=173.

Zajímavá je také zpráva, že státy NATO akceptují výsledek války v Gruzii a přítomnost ruských vojsk v Jižní Osetii a Abcházii, za to, že se Rusko bude podílet na pomoci v Afghánistánu. Není to sice uznání Jižní Osetie a Abcházie, ale naznačuje to možný vývoj v budoucnu, kdy sice tyto státy sice nebudou uznány, ale tolerovány a nebude požadováno navrácení území Gruzii. viz *Rusové se zapojí do konfliktu v Afghánistánu*. [online]. novinky.cz, 27. října 2010 [cit. 27. prosince 2010]. Dostupné na <http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/215202-rusove-se-zapoji-do-konfliktu-v-afghanistanu.html>.

⁶⁷ DAVID: *Mezinárodní právo veřejné...*, s. 157.

navazuje s ním právní vztahy, které jdou nad minimum základních práv a povinností např. uznání vlády státu.⁶⁸

4.2 Suverenita státu v praxi mezinárodních soudů

Pojetí suverenity státu bylo taktéž ovlivněno rozhodovací činností mezinárodních soudních orgánů. Dle mého názoru je tento pohled důležitý pro pochopení celkového pojetí suverenity státu v praxi, která se od teorií může odlišovat.

Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti (SDMS) řešil otázku suverenity státu v rozhodnutí ve věci Wimbledon z roku 1923. Wimbledon byl parník vezoucí vojenský materiál do Polska, které v té době válčilo s Ruskem. Německo bylo v tomto konfliktu neutrální, proto odmítlo nechat proplout Wimbledon skrz Kielský kanál, který spravovalo. Francouzský velvyslanec naléhal na německou vládu a požadoval proplutí lodi. Dovolával se čl. 380 Versailleské smlouvy, který Německu ukládal, že Kielský kanál má být otevřený pro obchodní a válečné lodě všech národů, jež jsou s Německem v míru. Německo tvrdilo, že Versailleská smlouva neukládá žádné překážky použití zásady neutrality v Kielském kanálu a tudíž jednoznačně odmítalo proplutí lodi. Parník musel plout jinou trasou a zpozdil se o jedenáct dní. Jednání po incidentu nebyla úspěšná, případ byl předán SDMS.⁶⁹

Francie tvrdila, že závazky Německa na základě Versailleské smlouvy jsou nadřazené, a že čl. 380 je přípustné omezení německé suverenity. Německo naproti tomu tvrdilo, že je smlouva aplikována jen do té míry, aby neodporovala zvykovému mezinárodnímu právu a čl. 380 poškodil jeho práva jako suverénního národa.⁷⁰

SDMS v rozsudku toto tvrzení Německa odmítl, přestože prohlásil, že je pravdou, že Německo se muselo podrobit značnému omezení výkonu suverénních práv, o kterých nikdo nepochybuje, že je nad Kielským kanálem má. Prohlásil také, že všechny zákazy a omezení výkonu suverenity musejí být interpretovány co nejvíce restriktivně a ohraničeny co nejužšími mezemi. Nicméně restriktivní interpretace musí být zastavena v bodě, kdy by byla proti základním ustanovením článku a zrušila by to, co bylo jasně dovoleno.⁷¹

SDMS odmítá „*vidět v jakémkoli uzavření smlouvy, kterou se stát zavazuje konat nebo se zdržet konání určitého aktu opuštění své suverenity. Není pochyb, že jakákoli smlouva zakládající závazky tohoto typu zakládá omezení výkonu suverénních práv státu ve smyslu,*

⁶⁸ DAVID: *Mezinárodní právo veřejné...*, s. 157.

⁶⁹ Rozsudek Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti ve věci SS Wimbledon ze dne 17. září 1923, odst. 12 – 17.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž, odst. 34.

nepožaduje, aby byla vykonávána určitým způsobem. Ale právo vstupovat do mezinárodních svazků je vlastností státní suverenity.“⁷²

Mezinárodní soudní dvůr se zabýval suverenitou státu i v případě Pedra Branca /Pulau Batu Puteh. Jednalo se o spor mezi Malajsií a Singapurem o stejnojmenný ostrov. Malajsie se domáhala suverenity nad ostrovem, jež se podle ní náležela jejímu předchůdci Sultanátu Johor a drží ji do současnosti. Singapur tvrdil, že ostrov byl terra nullius v 19. století, kdy předchůdce Singapuru, Velká Británie, nabyla zákonné vlastnictví ostrova, aby tam postavila maják. Soud dospěl k závěru, že ostrov náleží Singapuru. Nejprve sice uznal, že ostrov původně patřil Sultanátu Johor, předchůdci Malajsie, ale chováním Singapuru či jeho předchůdců a chováním Malajsie a jejích předchůdců, k roku 1980, kdy spor vygradoval, suverenita nad ostrovem přešla na Singapur.⁷³

Soud se v tomto případě zabýval převodem suverenity mezi státy. Jakýkoli převod suverenity může být proveden prostřednictvím dohody mezi státy. Tato dohoda může být uzavřena formou smlouvy, ale může namísto toho být také konkludentní a tím pádem vzejít z chování států. Mezinárodní právo v tomto případě neukládá žádnou přesnou formu.⁷⁴

Za určitých okolností však může suverenita nad určitým územím přejít jako důsledek selhání státu, jež vykonává suverenitu, odpovědět na jednání v souladu se suverenitou jiného státu nebo konkrétní manifestaci územní suverenity jiným státem. Takové jednání stran musí být projeveno jasně a bez pochybností, zvláště v tomto případě, kdy jedna strana v důsledku svého jednání přijde o suverenitu nad částí svého území.⁷⁵

V případě sporu o malý ostrůvek Palmas mezi Spojenými státy americkými a Nizozemskem z roku 1923 si Spojené státy si nárokovaly právo k ostrovu na základě územní cese od Španělska v roce 1898. Nizozemsko vycházelo z kolonizace tohoto území Východoindickou společností a výkonu suverénních práv nejpozději od roku 1677. Max Huber, jako jediný rozhodce Stálého rozhodčího soudu v Haagu, dospěl k závěru, že suverenitu historicky získalo Nizozemí, které si ji taktéž udrželo. Ve svém nálezu z roku 1928 uvedl, že suverenita zahrnuje výlučné právo uskutečňovat aktivity státu. Tomuto právu odpovídá i korolární odpovědnost chránit na svém území práva jiných států, zejména jejich

---

⁷² Rozsudek Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti ve věci SS Wimbledon ze dne 17. září 1923, odst. 35.

⁷³ Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks and South Ledge (Malaysia/Singapore), Judgment, I.C.J. Reports 2008.

⁷⁴ Tamtéž, odst. 120.

⁷⁵ Tamtéž, odst. 122.

právo na integritu a nedotknutelnost v míru a ve válce, společně s právy, které každý stát může uplatňovat vůči vlastním občanům na cizích územích.⁷⁶

Zajímavé je taktéž odlišné stanovisko soudce Mezinárodního soudního dvora Alejandra Alvareze k případu Corfu Channel z roku 1949. Alvarez ve stanovisku uvedl, že suverenitou chápeme celý souhrn práv a atributů, které mají státy na svém území, k vyloučení jiných států, tedy ve vztahu s jinými státy. Suverenita poskytuje státům práva a ukládá jim povinnosti. Zdůraznil také, že suverenitu už nelze považovat za absolutní a individuální právo státu. Suverenitu státu charakterizoval jako instituci, mezinárodně sociální funkci psychologického charakteru, kterou je nutno realizovat v souladu s mezinárodním právem.⁷⁷

Otázka suverenity státu je v mezinárodním právu poměrně rozporuplná. Existují různé přístupy k suverenitě, neexistuje tedy jednotný postoj k ní. V první části diplomové práce jsem se zaměřil na pohled na definování suverenity státu od jejího vzniku v šestnáctém století v díle Bodina. Od té doby se její pojetí výrazně změnilo a stále se vyvíjí. Změnilo se jak absolutní pojetí suverenity v době vzniku, kdy jím bylo ospravedlňováno absolutistické pojetí státu, až k modernímu pojetí suverenity, kdy je suverenita omezená. Změnil se i nositel suverenity. Původní suverenita panovníka byla nahrazena suverenitou lidu.

V následující části práce se budu věnovat několika případům v nedávné době vzniklých státních entit. Popíšu jejich vznik a budu se zabývat otázkou, zda mohou být považovány za suverénní státy či nikoli.

---

⁷⁶ Rozhodnutí ze dne 4. dubna 1928 ve věci Island of Palmas Case.

⁷⁷ MRÁZEK: Suverenita státu a mezinárodní právo..., s. 738.

ČÁST II.

5 Kosovo

5.1 Historický vývoj na území Kosova ve dvacátém století

Území dnešního Kosova⁷⁸ patřilo v období starověku pod nadvládu Makedonské říše, následně přešlo pod kontrolu Římské říše a po jejím rozdělení bylo součástí východořímské říše. První Srbové se v této oblasti začínají usazovat v šestém století, území Kosova se stalo kolébkou království a kulturním centrem země. Po bitvě na Kosově poli přešlo území pod vládu Osmanské říše, jejíž součástí bylo až do roku 1912. V této době proběhlo mnoho povstání proti nadvládě, která byla krvavě potlačena.⁷⁹

Srbsko získalo po rusko – turecké válce v letech 1877 – 1878 samostatnost, avšak součástí území srbského knížectví nebylo Kosovo. To se stalo jeho součástí až po vítězství Srbska a jeho spojenců v tzv. první balkánské válce v roce 1912 nad Osmanskou říší. Po této válce vznikla také samostatná Albánie. Srbové dobyli kosovské území na Albáncích. V první světové válce se Albánci v Kosovu spojili s Rakousko – Uherskem, jež jim následně poskytovalo pomoc. Po první světové válce se Kosovo stalo součástí nově vzniklého Království Srbů, Chorvatů a Slovinců.

Po napadení Německem a Bulharskem v roce 1941 a porážce Království bylo jeho území rozděleno a část Kosova připadla Itálii a část Bulharsku. Kosovští Albánci ve větší míře podporovali spojeneckví s mocnostmi Osy a Italy považovaly za své osvoboditele. Docházelo k pogromům na srbské obyvatelstvo a tisíce srbských obyvatel musely opustit Kosovo. Po ukončení druhé světové války byl vydán zákon, který mnohým srbským usedlíkům odsunutých za války zabránil v návratu do Kosova, ale naopak otevřel hranice s Albánií a umožnil tak příchod tisíců Albánských imigrantů. Důvodem byla snaha Jugoslávie zamezit dalším konfliktům a také v těchto letech Jugoslávie vážně uvažovala o připojení Albánie. V nové ústavě z roku 1945 byly vyhlášeny autonomní oblasti Vojvodina a Kosovo – Metohija.

V sedmdesátých letech byla v Kosovu provedena jazyková reforma a tím uznána jednota Albánců v Kosovu a Albánii. I přes tyto ústupky vypukly ke konci sedmdesátých let

---

⁷⁸ V současné době je oficiální název Kosova Republika Kosovo, albánsky Republika Kosovës, srbsky Kosovo i Metohia. Viz GIRGLE, Patrik. *Kosovo*. Praha: Libri, 2009, s. 148.

⁷⁹ GIRGLE: *Kosovo...*, s. 9 – 24.

v Kosovu obrovské demonstrace, které požadovaly vznik kosovské republiky. Tento status jim nebyl přiznán, ale bylo povoleno používání vlastních národních symbolů, byla založena univerzita se dvěma vyučovacími jazyky a Kosovo také obdrželo finanční pomoc a v roce 1969 dostalo vlastní ústavu.

V roce 1974 bylo na základě nové jugoslávské ústavy Kosovo zbaveno kontroly ze strany srbské vlády, a jeho postavení bylo téměř na úrovni federální republiky. Na základě demografického vývoje se podíl srbského obyvatelstva stále snižoval a naopak počet obyvatel albánského původu se od roku 1950 téměř ztrojnásobil⁸⁰, k čemuž také přispěla politika přijímání uprchlíků z Albánie, kde byla nižší životní úroveň, a kteří v Kosovu dostávali podporu od jugoslávské vlády.⁸¹

Po smrti Josipa Broze Tita opět vypukly na území Kosova nepokoje vyvolané Albánci, požadujícími vlastní stát, které se následně rozšířily i do Makedonie a Černé hory. Následně byl vyhlášen mimořádný stav a proti protestujícím Albáncům zasáhla policie a armáda. V tomto období také došlo k přehodnocení politiky vůči Albáncům, kdy se upustilo od politiky výhod pro albánskou menšinu a napravování údajných křivd způsobených Srby. Po protestech Albánců nastala další vlna odchodu Srbů a Černohorců z Kosova, kteří si stěžovali na utlačování ze strany Albánců.

Srbové začali situaci řešit v dubnu 1987, kdy nový prezident Slobodan Milošević jednoznačně podpořil srbskou menšinu v Kosovu a vyslal do něj další policisty, aby situaci zklidnili. Situace byla řešena také právní cestou, kdy byly přijaty doplňky ústavy, jimiž měla být omezena široká autonomie Kosova. Proti tomu mohutně protestovali Albánci, proti protestům byly dokonce nasazeny tanky. Nicméně kosovský parlament schválil předání svých pravomocí srbskému parlamentu. Kosovu zůstala teritoriální autonomie, namísto ústavy byl přijat statut, taktéž byla zachována různá práva Albánců např. svoboda náboženského vyznání či právo na vlastní jazyk.⁸²

Počátek devadesátých let se v celé Jugoslávii nesl ve znamení vzrůstu nacionalismu a požadavky na osamostatnění jednotlivých federativních republik, jež vedly k občanské válce.

Albánci se v Kosovu v roce 1991 pokusili vyhlásit jednostrannou nezávislost na Srbsku, která byla také potvrzena v referendu, nicméně republika byla uznána jenom Albánií. Kosovští Albánci začali bojkotovat oficiální srbské instituce a zahájili generální stávkou. Byla

---

⁸⁰ Počet obyvatel albánského původu byl v roce 1948 68,4%, v roce 1961 67,1%, v roce 1971 už 73,7%, v roce 1981 77,4% a v roce 1991 se počet obyvatel albánského původu odhaduje na 82,2%, neboť Albánci v roce 1991 bojkotovali sčítání lidu. Viz. GIRGLE: *Kosovo...*, s. 157.

⁸¹ GIRGLE: *Kosovo...*, s. 45 – 52.

⁸² Tamtéž, s. 52 – 62.

vytvořena stínová vláda a dokonce proběhly stínové parlamentní a prezidentské volby, postupně byl vytvořen celý systém paralelní albánské správy. Do čela tohoto nenásilného odporu se postavil Ibrahim Rugova, který od roku 1992 zastával funkci prezidenta neuznané Republiky Kosovo. Tato poměrně klidná situace v Kosovu trvala celou první polovinu devadesátých let, tedy i po celou dobu občanské války.⁸³

Situace se zcela změnila po podpisu Daytonské mírové dohody 14. prosince 1995, která byla pro Kosovské Albánce velkým zklamáním, protože jejich snahy o uznání jejich jednostranně vyhlášené Republiky Kosovo ztroskotaly. Tento neúspěch umírněných Kosovských Albánců znamenal nárůst podpory radikálně smýšlejícím skupinám, které vznikly už v průběhu občanské války a které tvrdě prosazovaly ozbrojený odpor proti Srbsku. Nejvýznamnější z nich byla Kosovská osvobozenecká armáda. Její útoky nesměřovaly jen proti Srbům, ale také proti jiným menšinám a i proti Albáncům loajálním vůči Srbsku. Tyto akce byly stále častější a brutálnější a vyvolávaly stejně razantní odvetná opatření od vlády, která do boje nasadila i armádu s těžkou vojenskou technikou.⁸⁴

Proti těmto tvrdým opatřením ze strany srbské vlády začaly protestovat některé státy v čele s USA, jež požadovaly stažení těžké vojenské techniky z Kosova a také umožnění vstupu mezinárodních vojenských jednotek na jeho území. V Srbsku proběhlo referendum, které tento požadavek jednoznačně zamítlo.⁸⁵

Situaci tak začala řešit Rada bezpečnosti OSN, která následně vydala rezoluci, jež požadovala okamžité zastavení bojů.⁸⁶ Objevily se návrhy na znovuoobnovení silné autonomie Kosova, které však odmítli jak Srbsko, tak i představitelé Kosovských Albánců, kteří požadovali úplnou autonomii.

Mezinárodní společenství poukazovalo na hrozící humanitární katastrofu a hrozbu možných etnických čistek, a uvedlo v bojovou pohotovost jednotky NATO. Pod touto hrozbou Srbsko odsunulo těžkou vojenskou techniku a část vojenských jednotek z Kosova. V roce 1999 se uskutečnila mírová jednání ve francouzském Rambouillet, která byla poznamenána tzv. masakrem v Račaku.⁸⁷ Vznikl zde návrh mírové smlouvy, který však

---

⁸³ GIRGLE: *Kosovo...*, s. 70 – 78.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ GIRGLE: *Kosovo...*, s. 89 – 97.

⁸⁶ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1199 z 23. září 1998.

⁸⁷ Tzv. masakr v Račaku se odehrál 15. ledna 1999, kdy bylo ve vesnici Račak zabito 45 Albánců. Vyšetřování se ujal sám předseda Kosovské ověřovací mise OBSE W. Walker, který označil masakr za srbský zločin a požadoval jeho vyšetření komisí mezinárodního Haagského tribunálu, komisi však nebylo povoleno vstoupit do Kosova. Masakr není dodnes zcela objasněn.

podstatně zasahoval do suverenity Srbska⁸⁸ a Srbové ho odmítli. Kosovští Albánci také zpočátku návrh odmítali, požadovali okamžitou nezávislost, ale po nátlaku USA smlouvu podepsali. Další jednání se Srbskem nepřinesla žádné výsledky a schylovalo se k otevřenému ozbrojenému konfliktu. Poté co byl 23. března oznámen definitivní krach jednání, byl generálním tajemníkem NATO vydán rozkaz k vojenské intervenci.⁸⁹

Bombardování Kosova jednotkami NATO začalo 24. března 1999, bez souhlasu OSN. NATO mělo pouze mandát na vzdušné akce, a počítalo s krátkým úderem. Tento předpoklad se však nenaplnil. S iniciativou k řešení situace přišlo Německo, které požadovalo účast OSN, především jako budoucího garanta uspořádání poměrů v Kosovu. Cílem iniciativy bylo zapojení Ruska do řešení problému. V Rusku byla spatřována možnost diplomaticky přimět srbské představitele ke kompromisu. V Rusku byla spatřována možnost diplomaticky přimět srbské představitele ke kompromisu. V květnu se konala jednání mezi srbským prezidentem Miloševićem a ruským premiérem Černomyrdinem. Následně byl připraven mírový návrh, který požadoval okamžité zastavení bojů, stažení vojenských a policejních jednotek z Kosova, odzbrojení UCK, návrat uprchlíků, zavedení vojenské administrativy NATO a civilní administrativy OSN. Tento plán také vágně naznačoval autonomii Kosova v rámci Jugoslávie, ale neobsahoval žádné upřesnění statusu provincie z hlediska časových či právních mechanismů. Ozbrojené akce trvaly do 10. června 1999, kdy v makedonském městě Kumanovo byl podepsán plán, tzv. Military Technical Agreement, který prakticky znamenal kapitulaci Srbské republiky.⁹⁰

Z politického hlediska válka v Kosovu skončila pro Srbsko relativně přijatelným výsledkem. Prezident Milošević zůstal u moci, opozice byla oslabena a status Kosova a podmínky mezinárodní správy byly přijatelnější než podmínky z Rambouillet.

Kosovo zůstalo de iure součástí Srbské republiky. Smlouva z Kumanova, spolu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1244 vytvořila v Kosovu situaci, která je přirovnávána k mandátní správě Společnosti národů v první polovině 20. století.⁹¹

---

⁸⁸ V Kosovu měly být umístěny mezinárodní vojenské jednotky, vojenské a policejní jednotky Srbska měly být z Kosova úplně staženy, mezinárodní jednotky měly mít zaručený bezpečný pohyb po celém Srbsku, o statusu Kosova se mělo rozhodnout až se uklidní situace

⁸⁹ GIRGLE: *Kosovo...*, s. 103 – 108.

⁹⁰ Dohoda vycházela z dohody v Rambouillet, ale bez nekontrolovaného pohybu mezinárodních jednotek po území celé Jihoslovenské republiky, a se závazkem, že správu nad Kosovem převezme OSN. Zároveň byla potvrzena územní celistvost Jihoslovenské svazové republiky. Viz GIRGLE: *Kosovo...*, s. 108 – 112.

⁹¹ Tento institut se objevil po první světové válce, kdy vítězné mocnosti odebíraly poraženým státům jejich kolonie. Rada Společnosti národů vybrala mandátáře a přidělila mu určené území. Obyvatelé těchto území nebyli státními občany mandátáře. Mandatáři každý rok předkládali zprávu Stálé mandátní komisi Společnosti národů, která prováděla kontrolu nad jejich činností. Mandáty měly být vykonávány jak v zájmu chráněných osob, tak v zájmu mezinárodního společenství. Mandáty byly trojího druhu. V první skupině byly vyspělejší národy (např. Sýrie a Libanon), byla uznána jejich existence jakožto samostatných národů s tím, že po určité době rady a podpora mandátáře přestanou – v tomto případě byl mandátář „poradce“. Druhá skupina obsahovala

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 respektuje svrchovanost a celistvost Federativní republiky Jugoslávie. Nicméně rezoluce zmocnila generálního tajemníka, aby v Kosovu vytvořil mezinárodní civilní složku, která by vytvořila zatímní správu, pod kterou by kosovské obyvatelstvo požívalo podstatnou autonomii v rámci Federativní republiky Jugoslávie. Představovala by přechodnou správu, jež by dohlížela na rozvoj demokratických samosprávných institucí, jež by zajistily podmínky pro mírový vývoj obyvatel Kosova. Hlavní odpovědností mezinárodní civilní složky bylo mimo jiné napomáhání k dosažení podstatné autonomie a vlastní samosprávy v Kosovu. Na základě rezoluce byla svěřena veškerá legislativní a výkonná jurisdikce do rukou Zatímní administrativní misi OSN (UNMIK) a byla vykonávána zvláštním zástupcem generálního tajemníka.⁹²

Kosovo zůstalo součástí Srbska, které zůstalo územním suverénem, ale moc vykonával orgán OSN. Tato situace byla do jisté míry podobná jevu *nudum ius*, situaci, kdy je územní suverenita natolik potlačena, že se státu, který již fakticky má plnou územní výsost převede konečné dispoziční právo na základě mezinárodní smlouvy. Případ Kosova je však odlišný v tom, že územní výsost byla omezena na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN a pravomoc vykonával orgán mezinárodní organizace. Specifičností je i to, že byly snahy o dosažení samostatnosti Kosova,⁹³ kterému se budu věnovat v následující kapitole.

5.2 Ahtisaariho plán

Mezinárodní společenství v čele se Spojenými státy americkými a Evropskou unií začalo v průběhu roku 2006 jednání, jehož výsledkem mělo být rozhodnutí o konečném ststusu Kosova. Už na konci roku 2005 byl jmenován zvláštní velvyslanec OSN pro Kosovo. Stal se jím bývalý finský prezident Martti Ahtisaari.

V roce 2006 se konalo 15 kol rozhovorů mezi kosovskými Albánci a Srby pod záštitou OSN. Jednalo se o otázkách decentralizace, hospodářských tématech, právech menšin a

---

méně vyspělé národy, mandatář prováděl správu území za jistých záruk ve prospěch místního obyvatelstva, se zachováním rovnoprávnosti jiných států – mandatář přebírá místní správu. U třetí skupiny obsahující např. bývalé německé kolonie severně od rovníku, byla mandátní území integrující součástí mandátáře, obyvatelstvu byly poskytovány záruky jako u předchozí skupiny, ale mandatář nemusí zajišťovat obchodní rovnoprávnost ostatních států – mandatář vykonává místní správu jako na integrující části vlastního území. Viz DAVID, Vladislav, SLADKÝ, Pavel, ZBOŘIL, František. *Mezinárodní právo veřejné*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2006, s. 152 – 153.

⁹² POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné zvláštní část*. 5. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 135 – 136.

⁹³ POTOČNÝ: *Mezinárodní právo veřejné, zvláštní část...*, s. 136.

ochraně kulturního a náboženského dědictví. V roce 2007 představil Ahtisaari dokument o budoucím statusu Kosova,⁹⁴ který se stal všeobecně známý pod názvem Ahtisaariho plán.⁹⁵

Ahtisaari představil svůj plán ihned po ukončení voleb v Srbsku 2. února 2007. Tento souhrnný návrh budoucího statusu se skládá ze 14 článků s hlavními body a z 12 příloh, jež obsahují podrobné rozvedení jednotlivých opatření.

Podstatou plánu je základní koncept dohlížené samostatnosti, někdy též nazývaný podmíněčné samostatnosti, jenž byl používán při uznávání prvních států, které se oddělily od Jugoslávie v roce 1991. Nezávislost byla podmíněna ochranou lidských práv a poskytnutí zvláštní politické ochrany kosovským Srbům.⁹⁶

Pro Kosovo stanovuje ústavní, ekonomická a bezpečnostní opatření a taktéž jejich implementační postupy. Popsané kroky mají vést k zajištění ochrany práv národnostních menšin, decentralizaci vlády, k ochraně kulturního a náboženského dědictví. Na plnění tohoto plánu mají dohlížet mezinárodní civilní a vojenské jednotky. Opatření provedená na základě statusu budou právně nadřazeny ostatním kosovským právním předpisům. Ahtisaari navrhol pro Kosovo velmi široce pojatou autonomii, takže vlastně získá základní atributy státu. Mělo by, kromě území, obyvatelstva, zákonodárné, výkonné a soudní moci včetně premiéřské a prezidentské funkce, kterými už disponuje, získat navíc ústavu, hymnu, vlajku, zárodky armády a možnost vstupovat do mezinárodních organizací.⁹⁷

Co se ústavy týče, návrh její formu přímo nepředepisuje, ale vymezuje zásadní body, jež musí obsahovat. Jedná se o vymezení oficiálních jazyků, kterými budou albánština a srbština, ustanovení zaručující sekulární stát a neutralitu v náboženských otázkách, zastoupení národnostních menšin v rozhodovacím procesu, zákaz územních nároků vůči jiné zemi a zákaz vytvoření unie s jinou zemí. Ústředním prvkem návrhu je ochrana práv menšin. Kosovo je povinno garantovat ochranu kulturních a náboženských aspektů, volné užívání jazyka a symbolů všech členů společnosti. Členové menšin musí mít zajištěnu účast ve vládě a dalších institucích, v parlamentu se pro schválení zákonů týkajících se zájmů menšin bude vyžadovat tzv. dvojí většina (většina poslanců a většina poslanců zvolených za danou menšinu). Dalším výrazným rysem plánu je požadavek na rozsáhlou decentralizaci, a to zejména s ohledem na kosovsko-srbské oblasti, které by měly mít rozšířené pravomoci ve věcech zdravotnictví, univerzitního vzdělávání, ochrany kulturních a náboženských památek a při vybírání místních

---

⁹⁴ Oficiální název plánu je Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement, plné znění dostupné na <http://www.unosek.org/unosek/en/statusproposal.html>.

⁹⁵ Podrobněji o vyjednávání viz PERRITT, Henry. *The Road to Independence for Kosovo. A Chronicle of the Ahtissari plan*. New York: Cambridge University Press, 2009, s. 157 – 161.

⁹⁶ Tamtéž, s. 170.

⁹⁷ PERRITT: *The Road to Independence for Kosovo...*, s. 167 – 168.

policejních velitelů. Vlajka, znak a hymna Kosova musí reflektovat jeho multietnický charakter.⁹⁸

Co se týká vztahu se Srbskem, plán výslovně povoluje vyučování v srbském jazyce, používat učební plány a učebnice vydané Ministerstvem školství Srbské republiky. Samosprávné územní celky, které podle plánu měly na území Kosova vzniknout, mohou spolupracovat s územními celky a vládními agenturami Srbské republiky. Taková spolupráce se může odehrávat i pomocí finanční a technické pomoci ze strany srbských úřadů. Pro území s většinou obyvatel srbské národnosti byly vytvořeny speciální územní celky, v nichž platí koncept asymetrické decentralizace, kdy tyto samosprávné celky požívají práva a svobody odepřené územním celkům s albánskou většinou. Kosovo také převezme poměrnou část dluhu Srbské republiky.⁹⁹ Tímto vlastně byla potvrzena situace existující již před vyhlášením Ahtisaariho plánu, kdy srbské úřady financovaly školství a zdravotnictví v oblastech s většinou srbského obyvatelstva, čímž si uchovávaly významný vliv v těchto oblastech a také téměř, po ekonomické stránce, nezávislé postavení územních celků s většinou srbských obyvatel vůči centrální kosovské vládě, což by podle některých autorů mohlo v budoucnu být předpokladem k rozdělení Kosova na dvě části.¹⁰⁰

Pro Srbsko byl Ahtisariho plán od počátku nepřijatelný, což bylo také potvrzeno širokou shodou politických stran, zastoupených v srbském parlamentu.¹⁰¹ Největším problémem pro ně byla možnost vstupu Kosova do mezinárodních organizací, protože vstup do OSN by znamenal také faktické potvrzení jeho nezávislosti a státnosti.¹⁰²

Srbská strana proto předložila svou vlastní koncepci, jež by šla charakterizovat jako „více než autonomie, méně než nezávislost.“ Konkrétní body tohoto návrhu nebyly blíže specifikovány, čímž chtělo Srbsko zajistit dosažení kompromisu, jež by Kosovu fakticky zaručil samostatnost, ale bez uznání Kosova jako nezávislého státu. Srbská vláda byla ochotna Kosovu uznat všechno kromě vlastní armády a členství v OSN.¹⁰³

Vyhlášení plánu bylo pozdrženo až na dobu po volbách v Srbsku, kde se očekávalo, že vyhrají umírněné politické strany, u kterých se dalo předpokládat, že k samostatnosti Kosova

---

⁹⁸ ŠTĚRBA, Václav. *Ahtisaariho zpráva ke statusu Kosova* [online]. psp.cz, [cit. 15. března 2011]. Dostupné na <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-3-060.pdf>.

⁹⁹ PERRITT: *The Road to Indenpendence for Kosovo...*, s. 168.

¹⁰⁰ PRTINA, Srdjan. Ahtisaariho návrh opakování chyb z minulosti. *Mezinárodní politika*, 2007, roč. 31, č. 6, s. 35.

¹⁰¹ Pro přijetí Ahtisaariho plánu byla pouze čtyřčlenná koalice v čele s Liberálně-demokratickou stranou, která však měla v parlamentu pouze 15 mandátů z 250.

¹⁰² PRTINA, Srdjan. Ahtisaariho návrh opakování chyb z minulosti. *Mezinárodní politika*, 2007, roč. 31, č. 6, s. 34.

¹⁰³ Tamtéž.

nebudou mít tak odmítavý postoj. Nicméně volby vyhráli nacionalisté a bylo zřejmé, že se nebude dávat očekávat podpora pro osamostatnění Kosova. K tomu ještě přispělo postupné distancování Ruska od ostatních členů Kontaktní skupiny a byla stále větší pravděpodobnost, že Rusko bude plán vetovat v Radě bezpečnosti OSN.¹⁰⁴

Uskutečnila se velmi obtížná jednání, na kterých se velkou měrou podílela nově ustavená tzv. Trojka,¹⁰⁵ pod jejímž vedením jednání probíhala mezi zářím až prosincem 2007. Nicméně ve své závěrečné zprávě musela Trojka konstatovat, že „*navzdory intenzivnímu jednání strany nebyly schopny dosáhnout dohody na budoucím statusu Kosova a žádná strana nebyla ochotna ustoupit v základní otázce suverenity.*“¹⁰⁶ Nicméně tato zpráva nebyla až tak překvapivá, neboť už v březnu 2007 speciální vyslanec Ahtisaari informoval Radu bezpečnosti OSN, že „*po více než roce přímých rozhovorů, bilaterálních jednání a odborných konzultací se stalo jasné, že strany nejsou schopny dosáhnout dohody na budoucím statusu Kosova. (...) Z mého pohledu je vyčerpán veškerý potenciál vyjednávání vytvořit nějaký souhlasný výsledek na budoucím statusu Kosova. Žádné další rozhovory jakéhokoli formátu nemohou překonat tuto bezvýchodnou situaci.*“¹⁰⁷

Po krachu jednání všechno směřovalo k jednostrannému vyhlášení nezávislosti Kosova na Srbsku. Jak kosovští předáci, tak západní diplomaté nechtěli oznámit přesné datum vyhlášení nezávislosti, nicméně jako téměř jistý den vyhlášení nezávislosti se předpokládaly dvě data – 17. nebo 18. února 2008.¹⁰⁸

Byl tedy konečný status Kosova uvedený v Ahtisaariho plánu v dané situaci ten nejlepší? Ahtisaari svůj model založený na nezávislosti Kosova pod mezinárodním dohledem zdůvodňuje tvrzením, že nezávislost je jediná možnost pro politicky stabilní a ekonomicky schopné Kosovo: „*Jedině v nezávislém Kosovu budou jeho demokratické instituce plně odpovědné za své konání. Toto bude klíčové k zajištění respektování panství práva a efektivní ochrany národnostních menšin. Spokračující nejasnou politickou situací je mír a stabilita v Kosovu a celém regionu v nebezpečí. Nezávislost je nejlepší pojistkou proti tomuto*

---

¹⁰⁴ Podrobněji k problémům a procesu schvalování Ahtisaariho plánu viz PERRITT: *The Road to Independence for Kosovo...*, s. 172 – 209.

¹⁰⁵ Trojka se skládala ze speciálního amerického velvyslance Franka Wisnera, německého velvyslance ve Velké Británii Wolfganga Ischingera a ruského diplomata Alexandra Botsan-Kharchenka.

¹⁰⁶ Posudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 22. července 2010, General list No. 141, odst. 72.

¹⁰⁷ Tamtéž, odst. 69.

¹⁰⁸ PERRITT: *The Road to Independence for Kosovo...*, s. 87.

nebezpečí. Je to taktéž nejlepší šance pro udržitelné dlouhotrvající partnerství mezi Kosovem a Srbskem. ¹⁰⁹

Nicméně sám Ahtisaari poukazuje na skutečnost, že centrální kosovské instituce v té době nebyly schopny zajistit efektivní ochranu národnostních menšin, demokratický rozvoj, ekonomickou obnovu a sociální smír. Proto tyto instituce musí být dále rozvinuty s mezinárodní pomocí a pod mezinárodním dohledem. Toto řešení je obzvláště důležité pro zlepšení ochrany nejvíc ohroženého kosovského obyvatelstva, srbské menšiny, a jeho zapojení do veřejného života. ¹¹⁰

Proto taky Ahtisaari do plánu zabudoval, zejména pro počáteční fázi, silnou mezinárodní vojenskou i civilní přítomnost. Ta bude zaměřena hlavně na kritické oblasti jako např. postavení ortodoxní církve, decentralizaci či panství práva, a která může být ukončena jen v okamžiku, kdy Kosovo implementuje všechny podmínky dané Ahtisaariho plánem. ¹¹¹

Byly i nějaké další možnosti, které mohly být použity na řešení situace v Kosovu? První možností by mohlo být zachování stavu daného rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1244, tedy nepřikročit k vyhlášení budoucího statusu Kosova. K této možnosti Ahtisaari uvádí: *„nejistota ohledně budoucího statusu se stala hlavní překážkou demokratického rozvoje Kosova, zodpovědnosti, ekonomické obnovy a mezinárodního usmíření. Tato nejistota vede pouze k další stagnaci, polarizaci obyvatelstva a vyústila by v sociální a politický neklid.*“ ¹¹²

Další možností by mohlo být zachování mezinárodní správy. V tomto případě lze souhlasit s Ahtisaarim: *„Pod mezinárodní správou sice byly vytvořeny a rozvinuty kosovské instituce, ty však získávají stále větší zodpovědnost za správu kosovských záležitostí. To dalo do pohybu politický proces, který posílil legitimní očekávání kosovských obyvatel na svůj větší vliv a zodpovědnost za stav svých věcí. Tato očekávání nelze naplnit v rámci pokračující mezinárodní správy.*“ ¹¹³ Nicméně možná mnohem důležitější je skutečnost, že pod mezinárodní správou Kosovo nebylo schopno vytvořit fungující ekonomiku, protože *„nejasný politický status Kosova může za neschopnost vstoupit do mezinárodních finančních institucí,*

---

¹⁰⁹ Letter dated 26 March 2007 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council, [online]. unosek.org, 26. března 2007, [cit. 19. března 2011]. Dostupné na <http://www.unosek.org/docref/report-english.pdf>.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

*plně se integrovat do regionální ekonomiky nebo získat zahraniční kapitál, který potřebuje pro investování do infrastruktury a pro boj proti rozšířené chudobě a nezaměstnanosti.*¹¹⁴

S tím také souvisí možnost autonomie Kosova v hranicích Srbska, ta by nebyla bez mezinárodní přítomnosti udržitelná, což je možné doložit na historickém vývoji území, které už před současnou krizí mělo mít rozsáhlou autonomii a Srbsko ji přesto neuznávalo.

Další možností by mohla být integrace Kosova do Srbské republiky. V dané situaci a vzhledem k dlouhým jednáním, po kterých byla pro Kosovské Albánce jediná přijatelná varianta samostatnost, by tato možnost ze strany Kosovských Albánců už nebyla přijatelná a určitě by se setkala s jejich odporem a pravděpodobně vedla k dalšímu vzrůstu napětí v regionu. To však není jediný důvod. Dalším je osm let vývoje v Kosovu pod mezinárodní správou, protože *„byla vytvořena situace, ve které Srbsko nevykonávalo žádnou řídicí moc nad Kosovem. To je realita, kterou nejde popřít, je nezvratitelná. Navrácení Kosova pod Srbskou moc by bylo nepřijatelné pro většinu obyvatel Kosova. Bělehrad nemůže znovuzískat svou moc bez vyvolání násilné opozice proti tomu.*“¹¹⁵

Dle mého názoru však existovala ještě další možnost, kromě možnosti připojení Kosova k Albánii, jež by pravděpodobně znamenala velké vyhrocení vztahů mezi Srbskem a Albánií, v krajním případě možná i válku. Touto možností, která by však s největší pravděpodobností byla stěží akceptovatelná, a to ani pro OSN, ani pro Srbsko a pravděpodobně ani pro Kosovo. Tou možností by bylo rozdělení Kosova podle národnosti obyvatelstva mezi Srbsko, kterému by připadla severní území s většinou srbského obyvatelstva a samostatnému Kosovu by připadl zbytek území. Srbsko by s největší pravděpodobností tento model nepřijalo, protože si nárokovalo celé území, OSN také není nakloněna změnám hranic států z důvodu existence principu *uti possidetis*.¹¹⁶

Je pravdou, že takový model by byl z velké části podobný Ahtisaariho plánu, ulehčil by však národnostní problémy, se kterými se Kosovo potýká a pravděpodobně i v budoucnu potýkat bude, a to zejména otázku postavení Kosovských Srbů. Ahtisaariho plán jim totiž dal poměrně velkou nezávislost na centrální vládě. Existuje vysoká provázanost mezi územními celky se srbskou většinou a Srbskou republikou, což může v budoucnosti působit poměrně velké potíže, obzvláště pokud budou Kosovští Srbové bojkotovat centrální kosovské instituce a začnou být „státem ve státě“ se silnými vazbami na Srbsko. Už v současnosti je jasné, že

---

¹¹⁴ Letter dated 26 March 2007 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council, [online]. unosek.org, 26. března 2007, [cit. 19. března 2011]. Dostupné na <http://www.unosek.org/docref/report-english.pdf>.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Princip mezinárodního práva, kdy nově vytvořené státy mají stejné hranice, jaké měly před vyhlášením nezávislosti. Viz MALENOVSKÝ: *Mezinárodní právo veřejné...*, s. 120.

menšinová Srbové a většinová Albánci jsou v Kosovu striktně odděleni a nic zatím nenasvědčuje tomu, že by se situace výrazným způsobem měla změnit k lepšímu.

Výše uvedené řešení by ale zcela odporovalo principu multikulturalismu a v podstatě by celou tuto koncepci popřelo. I když je zřejmé, že tato koncepce má v současné době poměrně velké problémy, což se ukázalo v projevech německé kancléřky Merkelové¹¹⁷ či francouzského prezidenta Sarkozyho, kteří tuto koncepci označili za nefungující. Pokud tedy multikulturalismus nefunguje ve vyspělých společnostech jako Německo a Francie, bude těžko fungovat v Kosovu, kde panuje mnohaletá až historická nevráživost mezi Srby a Albánci. Důkaz lze najít v dalším balkánském státě, a to v Bosně a Hercegovině, která také vznikla pod mezinárodním dohledem v roce 1995 a za celé roky existence státu se nepodařilo výrazně zlepšit soužití více národů v jednom státě a nevypadá, že by se situace v budoucnu změnila.¹¹⁸

Z dlouhodobé perspektivy bude podstatnou roli ve vyřešení situace zřejmě hrát Evropská unie a pokud se státy budou chtít stát jejími členy, budou muset urovnat své spory a Srbsko bude muset Kosovo uznat.¹¹⁹ Členství je velmi důležité pro oba státy, ale zejména pro Kosovo, které je jedním z nejchudších balkánských států. Členství v Evropské unii by bylo nejlepší zárukou stability vztahů mezi Kosovem a Srbskem. I Srbsko si dobře uvědomuje, že musí vyřešit otázku Kosova ještě před vstupem do EU.¹²⁰ V březnu 2011 se v Bruselu pod patronací Evropské unie konaly první přímé rozhovory mezi Kosovem a Srbskem od vyhlášení nezávislosti Kosova. Ty se sice neměly týkat politických problémů, ale mohl by to být slibný začátek.¹²¹

---

¹¹⁷ Viz MÁLEK, Martin. *Multikulturalismus selhal, řekla německá kancléřka Merkelová* [online]. www.mediafax.cz, 17. října 2010 [cit. 20. března 2011]. Dostupné na <http://www.mediafax.cz/zahranici/3113108-Multikulturalismus-selhal-rekla-nemecka-kanclerka-Merkelova>, a *Multikulturalismus selhal, prohlásil po Melkerové i britský premiér Cameron* [online]. www.ihned.cz, 5. února 2011 [cit. 20. března 2011]. Dostupné na <http://zahranicni.ihned.cz/c1-49799250-multikulturalismus-selhal-prohlasil-po-merkelove-i-britsky-premier-cameron> a také *Multikulturalismus pohřbil už i Sarkozy* [online]. www.novinky.cz, 11. února 2011 [cit. 20. března 2011]. Dostupné na <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/224963-multikulturalismus-pohrbil-uz-i-sarkozy.html>.

¹¹⁸ Viz. *Bosenští Srbové opět hrozí rozpadem Bosny* [online]. www.tyden.cz, 11. března 2011 [cit. 21. března 2011]. Dostupné na http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/bosensti-srbove-opet-hrozi-rozpadem-bosny_196107.html.

¹¹⁹ *Serbia cannot join EU without recognizing Kosovo* [online]. www.emg.rs, 31. května 2011 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na <http://www.emg.rs/en/news/serbia/123219.html>.

¹²⁰ *We must solve Kosovo before we join* [online]. www.b92.net, 11. března 2011 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2011&mm=03&dd=11&nav_id=73178.

¹²¹ *Srbsko a Kosovo zahájily historické jednání, tečku za spory hned tak nenapiše* [online]. 8. března 2011 [cit. 27. března 2011]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/srbsko-a-kosovo-zahajily-historicke-jednani-tecku-za-spory-hned-tak-nenapise-1sw-/zahranicni.asp?c=A110308_191030_zahranicni_stf.

Přijetí Ahtisaariho plánu lze považovat za kompromisní řešení, ale v dané situaci asi jako nejlepší pro zachování stability a míru na Balkáně. Jiné řešení by způsobilo mnohem více problémů.

5.3 Vyhlášení nezávislosti a postoje některých států

K vyhlášení nezávislosti došlo 17. února 2008, kdy byla v kosovském parlamentu jeho předsedou Jakupem Krasniqim přečtena Deklarace nezávislosti. V deklaraci bylo uvedeno, že je v souladu s Ahtisaariho plánem, Kosovo bude demokratickou, sekulární a multietnickou republikou, založenou na principu nediskriminace a rovnosti před zákonem. Dále je uvedeno, že jsou akceptovány všechny závazky plynoucí z Ahtisaariho plánu a je vítán rámec pro budoucí rozvoj Kosova v něm obsažený. V deklaraci je také uvedeno, že co nejdříve bude přijata ústava, která zakotví závazek ochrany lidských práv a základních svobod. V ústavě budou také zahrnuty všechny relevantní principy Ahtisaariho plánu a samotná ústava bude přijata demokratickým způsobem.¹²²

V současnosti je Kosovská republika uznávána 75 státy světa. Vůbec prvním státem, který Kosovo uznal byla Kostarika hned 17. února 2008, následovaná USA, Francií, Afgánistánem, Albánií, Tureckem a Velkou Británií 18. února 2008. Zatím posledním státem byl Omán 2. února 2011. Kosovská republika je v současné době členem několika mezinárodních organizací – Světové banky, Mezinárodního měnového fondu, Mezinárodní unie silniční dopravy.¹²³

Na první pohled se počet států uznávajících Kosovo nemusí zdát vysoký, vždyť členem OSN je 192 států. Navíc řada významných států Kosovo neuznala, např. Rusko, Čína, Indie či Brazílie. To může Kosovu v budoucnu způsobit ještě mnohé potíže, zejména se vstupem do OSN.¹²⁴ Největším problémem je negativní postoj Ruska, které je stálým členem Rady bezpečnosti OSN, a právě Rada bezpečnosti dává doporučení Valnému shromáždění, které na základě toho nové členy přijímá.¹²⁵ Právě Rusko může v Radě bezpečnosti využít práva veta a zabránit tak Kosovu stát se členem OSN. Lze ale říct, že Kosovu tento počet států

¹²² PERRITT: *The Road to Independence for Kosovo...*, s. 214.

¹²³ Viz <http://www.kosovothankyou.com/>

¹²⁴ Proč je přijetí státu do OSN pro stát velmi důležité je zřejmé z tvrzení Malenovského: „přijetí státu do OSN sice nemá povahu kolektivního uznání, ale splní-li stát podmínky pro přijetí, jež jsou přísnější než ukládá obecné mezinárodní právo pro vznik státu, zajišťuje mu univerzální povaha OSN nerušený vývoj kompetencí v podstatě kdekoli a kdykoli.“ Viz MALENOVSKÝ: *Mezinárodní právo veřejné...*, s. 133.

¹²⁵ Viz čl. 2 Charty Organizace spojených národů, Dostupné na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

může k vykonávání funkcí stačit, protože má silnou podporu Spojených států amerických a Evropské unie.

Rada Evropské unie se situací v Kosovu zabývala už 18. února 2008, tedy den po vyhlášení nezávislosti. Vůči Kosovu nebyl přijat jednotný postoj, ale dle závěrů Rady měl každý členský stát rozhodnout o svém vztahu ke Kosovu v souladu s vnitrostátními postupy a mezinárodním právem. Rada znovu zdůraznila své přesvědčení, že Kosovo, vzhledem ke konfliktu v devadesátých letech a dlouhému období mezinárodní správy, je případem *sui generis*.¹²⁶

Pozice Evropské unie vůči Kosovu ani v současné době není jednotná. Z 27 členských států uznalo Kosovskou republiku zatím 22 států. Většina států uznala Kosovo už do konce března 2008. Kosovo nebylo uznáno Kyprem, Rumunskem, Řeckem, Slovenskem a Španělskem.

Tyto státy tak učinily z obav z vytvoření precedentu, který by mohl destabilizovat jejich hranice, protože sami mají problémy s národnostními menšinami. Španělsko se potýká s baskickým a katalánským hnutím za nezávislost, Slovensko má silnou maďarskou menšinu, stejně jako Rumunsko, které by pak mohly požadovat další autonomní práva. Kypr se obává, že uznání Kosova může podkopat jeho státnost. Řecko odmítá Kosovo uznat z důvodu podpory postoje Kypru.¹²⁷

Je ale velmi pravděpodobné, že všechny členské státy, které Kosovo dosud neuznaly ho v budoucnu uznají. Na tyto státy bude pravděpodobně činit nátlak na uznání Kosova ze strany institucí Evropské unie, aby se mohlo stát členským státem. Samotné Kosovo o členství v Evropské unii stojí¹²⁸ a bylo by nelogické, aby se stalo členem, pokud by nebylo uznáno některými členskými státy. Je pravděpodobné, že uznání Kosova všemi členskými státy bude výsledkem tvrdého vyjednávání, ale nakonec po ústupcích státům, jež ho dosud neuznaly k němu dojde.

Česká republika patřila mezi státy, které s uznáním poněkud otálely. Kosovo uznala 21. května 2008, i když po jednání Rady pro všeobecné záležitosti Ministerstvo zahraničí prohlásilo, že „*ČR vítá společně přijaté závěry a odhodlání EU převzít vedoucí roli v Kosovu v souladu se závěry Evropské rady z prosince 2007. V návaznosti na závěry dnešního jednání*

---

¹²⁶ *Eu councils conclusions on Kosovo* [online]. europa-eu.un.org, 18. února 2008 [cit. 25. března 2011]. Dostupné na http://www.europa-eu.un.org/articles/en/article_7720_en.htm.

¹²⁷ TOLKSDORF, Dominik. *Kosovo precedent – applicable many parts of the world, but not directly in the south Caucasus* [online]. www.cria-online.org, [cit. 26. března 2011]. Dostupné na http://www.cria-online.org/6_10.html.

¹²⁸ *Kosovo hopes to join EU by 2015* [online]. www.balkaninsight.com, 23. dubna 2008 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-hopes-to-join-eu-by-2015>.

Rady a v případě plnění závazků kosovské vlády je ČR připravena zahájit příslušné vnitrostátní procedury, a uznat tak nezávislé Kosovo.“¹²⁹

Prodleva byla pravděpodobně způsobena vyčkáváním české vlády, jak se situace do budoucna vyvine, protože v České republice nebyl postoj ke Kosovu jednotný. Opozice, prezident i občané byli proti uznání. Několik dní po vyhlášení nezávislosti prohlásil ministr zahraničí Karel Schwarzenberg, že Česká republika je připravena Kosovo uznat, pokud tak učiní většina členských států Evropské unie. Obdobně se vyjádřil také tehdejší ministr pro evropské záležitosti Alexandr Vondra. Podle jeho vyjádření musí vláda tuto situaci vyhodnotit a roli budou hrát také sympatie mnoha Čechů vůči tomuto těžkému momentu pro Srbsko.¹³⁰

Toto prohlášení dalo vládě široký prostor pro manévrování, ale vláda nezaujala jasné stanovisko ani potom, co byl postoj většiny členských států už zřejmý. Nakonec k uznání nezávislosti došlo na výjezdním zasedání vlády 21. května 2008 v Teplicích, bez jakéhokoli náznaku, že k uznání dojde. Ve svém prohlášení vláda uvedla: „*uznání nezávislosti Kosova posílí celkovou stabilitu v oblasti, umožní realistické východisko z neudržitelného provizoria a nasměruje úsilí zemí regionu západního Balkánu k výzvám souvisejícím s budoucím členstvím v evropských a euroatlantických institucích. Česká republika uznání Kosova a navázání diplomatických styků provede formou odpovědi ministra zahraničních věcí na dopis prezidenta a předsedy vlády Kosova. Česká republika přemění Styčnou kancelář při UNMIK v Prištině na velvyslanectví ČR v Republice Kosovo.*“¹³¹

Prohlášení obdobného charakteru byla vydána také ostatními státy, jež Kosovo uznaly.¹³²

Slovensko se odvolávalo na prohlášení Národní rady Slovenské republiky ze dne 28. března 2008, kde je mimo jiné uvedeno: „*úplná a ničím neomezená nezávislost provincie Kosovo není v zájmu stability regionu vystaveného dlouhé roky tragédiím a krizím; že všechny možnosti dialogu na dosažení dohody nebyly vyčerpány; že řešení budoucího statutu provincie Kosovo musí vycházet z respektování legitimních požadavků Srbska, jako i Charty*

---

¹²⁹ *Prohlášení MZV k závěrům GAERC – Kosovo* [online]. www.mzv.cz. [cit. 22. února 2011]. Dostupné na http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/prohlaseni_a_stanoviska/archiv_prohlaseni_a_stanovisek/archiv_2008/x2008_02_18_zavery_gaerc_kosovo.html.

¹³⁰ *Vláda je v otázce uznání Kosova osamocená* [online]. www.euractiv.cz, 20. února 2008 [cit. 23. února 2011]. Dostupné na <http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/vlada-je-v-otazce-uznani-kosova-osamocena>.

¹³¹ *Česká republika uznala nezávislost Kosova* [online]. www.vlada.cz, 21. května 2008 [cit. 23. února 2011]. Dostupné na <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/ceska-republika-uznala-nezavislost-kosova-35465/>.

¹³² Prohlášení jednotlivých států jsou dostupná na www.kosovothanksyou.com.

Organizace Spojených národů a ostatních mezinárodních právních norem.“¹³³ Dále Národní rada očekává, že „vláda Slovenské republiky bude hledat společné řešení budoucího uspořádání poměrů na západním Balkáně ve spolupráci s dalšími členskými státy Evropské unie a s jasnou perspektivou integrace států západního Balkánu do Evropské unie.“¹³⁴

Slovensko svůj postoj ke Kosovu nezměnilo ani po zveřejnění poradního rozsudku Mezinárodního soudního dvora, což ostatně neučinil ani jeden ze států Evropské unie, které Kosovo do vydání rozsudku neuznalo.¹³⁵

Podle vyjádření Ministerstva zahraničních věcí bere poradní posudek Mezinárodního soudního dvora na vědomí a věří, že bude interpretovaný v dobré víře s úmyslem dosáhnout řešení akceptovatelné pro všechny dotčené strany. Tento posudek by měl být impulsem k obnovení dialogu mezi Kosovem a Srbskem a pomůže vytvořit podmínky pro všestranně přijatelné dořešení otázky statusu Kosova. Nicméně tento posudek nebude mít přímý dopad na stanovisko Slovenské republiky na jednostranné vyhlášení samostatnosti Kosova.¹³⁶ Také ostatní členské státy svůj postoj nezměnily.¹³⁷

Zajímavá situace panuje ohledně změny postoje některých států k uznání Kosova, které v minulosti jednostranné vyhlášení tvrdě odmítaly a nyní je podporují. Na tuto situaci poukázal také místopředseda Mezinárodního soudního dvora v Haagu Peter Tomka. Týká se to např. postoje Francie, která v roce 2003 tvrdila: „žádný pokrok v Kosovu nemůže být dosažen na základě jednostranné akce, která je v rozporu s rezolucí č. 1244, nebo která narušuje pravomoc misí UNMIK a KFOR“¹³⁸

Obdobně se vyjádřilo také Německo: „Otázka konečného statusu Kosova bude projednána ve vhodný čas a vhodným způsobem. Jedině Rada bezpečnosti má moc posoudit implementaci rezoluce č. 1244 a má poslední slovo k vyřešení konečného statusu Kosova.“

---

¹³³ *Vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky k riešeniu budúceho štatútu srbskej provincie Kosovo* [online]. www.nrsr.sk, 23. března 2008 [cit 21. března 2011]. Dostupné na <http://www.nrsr.sk/appbin/Tmp/vyhlasenie.pdf>.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Viz www.kosovothankyou.com.

¹³⁶ Viz *Súd: vznik Kosova je legálny, Slovensko postoj nemení* [online]. www.pluska.sk, 22. července 2010 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na <http://www.pluska.sk/zahranicie/sud-vznik-kosova-je-legalny-slovensko-postoj-nemeni.html>.

¹³⁷ Viz *Spain on Kosovo: Nothing Changed* [online]. www.earthtimes.org, 23. června 2008 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na <http://www.earthtimes.org/articles/news/336146,persists-refusal-recognize-kosovo.html>, *Greek PM: No Change in position on Kosovo* [online]. 7. října 2010 [cit 26. března 2011]. Dostupné na <http://www.emportal.rs/en/news/serbia/134843.html>, *Cyprus, Romania on Kosovo after ICJ ruling* [online]. 23. července 2010 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2010&mm=07&dd=23&nav_id=68643.

¹³⁸ *Declaration of vice-president Tomka.* [online] www.icj-cij.com, [cit. 20. března 2011] Dostupné na <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15989.pdf>.

*Žádný jednostranný krok nebo dohoda určená k předurčení statusu Kosova, ať už pro celé území Kosova, či jeho část, nemůže být přijatelná.*¹³⁹

Také Velká Británie odmítala *„jakákoli jednostranná prohlášení týkající se konečného statusu Kosova z jakékoli strany. Neuznáme žádný krok k založení politického uspořádání pro celé území nebo část Kosova, ať už jednostranně nebo v jakékoli dohodě, která nebude podporována mezinárodním společenstvím.*¹⁴⁰

Co tedy vedlo k tak razantní změně postoje? Nejpravděpodobněji to byla dlouhá léta bezvýsledného vyjednávání – výše uvedená prohlášení byla vydána v roce 2003 - bez nějaké možnosti zlepšení v dohledné době.¹⁴¹ Také možnost prosazení konečného statusu v Radě bezpečnosti se kvůli postoji Ruska začala komplikovat a tudíž jednostranné vyhlášení samostatnosti bylo nejjednodušší a v dané době také nejrychlejší a možná jediné řešení vleklé Kosovské krize.

Některé státy poukazovaly na to, že jednostranný akt vyhlášení nezávislosti Kosova byl protizákonný a odmítaly ho uznat nebo podmiňovaly uznání souhlasným stanoviskem EU a OSN. Valné shromáždění OSN, na podnět Srbské republiky, požádalo Mezinárodní soudní dvůr v Haagu o posudek, zda bylo jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova v souladu s mezinárodním právem.

5.4 Posudek Mezinárodního soudního dvora

Řízení o posudku bylo zahájeno 9. října 2008, posudek byl Mezinárodním soudním dvorem v Haagu vyhlášen dne 22. července 2010. Mezinárodní soud se v posudku zabýval otázkou Valného shromáždění OSN, zda je jednostranná deklarace nezávislosti Kosova v souladu s mezinárodním právem, takže se soud nezabýval právními následky této deklarace, ani zda Kosovo je či není státem.

Soud v posudku uvádí, že už během osmnáctého, devatenáctého a počátku dvacátého století bylo množství případů vyhlášení deklarací nezávislosti a často, jako v případě Kosova, proti usilovné snaze státu, na němž byla nezávislost vyhlášena. Nicméně v žádném případě nebyla praxe států vyhlášujících nezávislost považována za odporující mezinárodnímu právu.

---

¹³⁹ *Declaration of vice-president Tomka.* [online] www.icj-cij.com, [cit. 20. března 2011] Dostupné na <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15989.pdf>.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Viz Letter dated 26 March 2007 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council [online]. [unosek.org](http://www.unosek.org), 26. března 2007 [cit. 19. března 2011], Dostupné na <http://www.unosek.org/docref/report-english.pdf>.

Praxe států v současné době naznačuje, že mezinárodní právo neobsahuje žádný zákaz deklarací nezávislosti. Během druhé poloviny dvacátého století se právo na sebeurčení vyvinulo do takové podoby, že to vytvořilo právo na nezávislost pro obyvatele nesamosprávných územích a lidi podrobené cizímu útisku, nadvládě a vykořisťování. Mnoho nových států začalo existovat jako přímý důsledek tohoto práva. Byly však také vyhlášení nezávislosti mimo tento rámec. Praxe států ani v tomto případě neprokazuje vznik nového pravidla zakazujícího vyhlášení nezávislosti v mezinárodním právu v těchto případech.¹⁴²

Týká se to rezolucí Rady bezpečnosti OSN např. o Jižní Rhodesii, Severním Kypru či Republice Srbské. Nezákonost těchto deklarací plynula ne z jednostrannosti tohoto vyhlášení jako takového, ale z faktu, že byly, nebo mohly být spojeny s nezákonným použitím síly nebo jiného mimořádného porušení norem mezinárodního práva, zejména těch kogentního charakteru. V souvislosti s Kosovem nebyla nikdy taková rezoluce přijata.¹⁴³ Soud tedy dospěl ke stanovisku, že vyhlášení nezávislosti Kosova není v rozporu s obecným mezinárodním právem.

Soudní dvůr se také zabýval otázkou, zda je vyhlášení nezávislosti Kosova v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1244.

Nejprve poukázal na skutečnost, že rezoluce č. 1244 byla v zásadě přijata, aby vytvořila prozatímní režim pro Kosovo a neobsahovala žádné předpisy zabývající se konečným statutem Kosova, nebo podmínkami pro jeho dosažení.¹⁴⁴

Mezinárodní soudní dvůr v tomto případě prohlásil: „*Soud nemůže přijmout argument, že rezoluce Rady bezpečnosti obsahuje důvod zákazu zavazující autory deklarace nezávislosti proti vyhlášení nezávislosti. Předmětem a účelem rezoluce je založení prozatímní správy pro Kosovo, bez vytvoření jakéhokoli definitivního rozhodnutí na konečném statusu.*“¹⁴⁵

Nicméně posudek nebyl přijat jednomyslně a někteří soudci zaujali odlišná stanoviska. Např. soudce Simma se domnívá, že posudek je nedostatečný a soud mohl využít této příležitosti k definování přesného mezinárodněprávního statusu vyhlášení nezávislosti státu.¹⁴⁶

---

¹⁴² Posudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 22. července 2010, General list No. 141, odst. 79.

¹⁴³ Tamtéž, odst. 81.

¹⁴⁴ Narozdíl od rezoluce 1251 týkající se Kypru, kde Mezinárodní soudní dvůr zaujal pozici, že: „*osídlení Kypru musí být založeno na Kyperském státu s jednotnou suverenitou a mezinárodním charakterem a jednotným občanstvím, se svou chráněnou nezávislostí a územní celistvostí.*“ Viz rezoluce 1251 paragraf 11, Dostupné na www.law.gov.cy/Law/lawoffice.nsf/.../Resolution%201251%20_1999_.pdf.

¹⁴⁵ Posudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 22. července 2010, General list No. 141, odst. 118.

¹⁴⁶ *Declaration of Judge Simma* [online]. www.icj-cij.org, [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15991.pdf>.

Podobné stanovisko zaujímá také soudce Bernardo Sepúlveda-Amor, který tvrdí, že soud měl „vzít v úvahu širší perspektivu k tomu, aby poskytl více komplexní odpověď na žádost Valného shromáždění. Několik důležitých právních otázek nemělo být ignorováno.“¹⁴⁷ a dále poukazuje na postoj Španělska k případu, které tvrdilo: „Soud nebude moci patřičně odpovědět na dotaz Valného shromáždění, pokud nezáváží dvě základní věci: Za prvé je to fakt, že cílem vyhlášení jednostranné deklarace nezávislosti je vytvoření nového státu odděleného od Srbska, a za druhé fakt, že deklarace byla přijata na újmu mezinárodního režimu pro Kosovo založenému Radou bezpečnosti a upravený normami a principy mezinárodního práva, stejně jako Chartou OSN.“¹⁴⁸

Jak tedy ovlivnil posudek Mezinárodního soudního dvora postoj států ke Kosovu? V tomto případě lze plně souhlasit s tvrzením Jonathana Christola, že důležitost posudku není ani tak v posudku samém, ale hlavně v tom, jak na něj státy, a to jak de facto státy, tak i uznané státy, zareagují.¹⁴⁹ Reakce na posudek byly různé a záležely na tom, zda se problematika států přímo dotýkala či nikoli. Např. v Arménii byl posudek přijat s nadšením, protože ho považovala za plán pro vyhlášení samostatnosti Náhorního Karabachu, což je Arménií ovládané území v Ázerbájdžánu. Na druhou stranu právě Ázerbájdžán byl jednou ze zemí, která tvrdě zastávala názor, že posudek i vyhlášení nezávislosti Kosova jsou protiprávní.¹⁵⁰

Posudek Mezinárodního soudního dvora tedy postoj států ke Kosovu příliš neovlivnil, což dokládá počet států, které uznaly Kosovo po jeho vydání. Postoj ke Kosovu se odvíjí zejména od situace, ve které se státy nacházejí, tedy jestli mají problémy s menšinami či ne a pokud neuznaly Kosovo do té doby, posudek Mezinárodního soudního dvora na tom nic nezměnil.¹⁵¹

Může být Kosovo v současné době považováno za suverénní stát? Pokud bychom použili historické teorie Bodina či Hobbese,¹⁵² Kosovo by za suverénní stát nemohlo být považováno. Ale tyto teorie jsou už v současnosti překonány.

---

¹⁴⁷ *Declaration of Judge Simma* [online]. www.icj-cij.org, [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15991.pdf>.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ CHRISTOL, Jonathan. *The ICJ advisory opinion on Kosovo: How it does and does not matter* [online]. blogs.the-american-interest.com, [cit. 31. března 2011]. Dostupné na <http://blogs.the-american-interest.com/wrm/2010/08/09/the-icj-advisory-opinion-on-kosovo-how-it-does-and-does-not-matter/>.

¹⁵⁰ *To recognize or not to recognize* [online]. economist.com, 29. července 2010 [cit. 31. března 2011]. Dostupné na http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2010/07/reactions_icj_kosovo_ruling.

¹⁵¹ Po vynesení posudku uznalo Kosovo jen šest států – Honduras, Kiribati, Tuvalu, Katar, Guinea-Bissau a Omán. Viz www.kosovothanksyou.com.

¹⁵² Podrobně k těmto teoriím viz kapitola 2.

Nejprve se budu zabývat vnitřním projevem suverenity státu. Z tohoto hlediska se musíme podívat na Ahtisaariho plán, zejména Annex IX, který zavádí instituci Mezinárodního civilního představitele, který měl být konečným představitelem co se týče interpretace civilních aspektů plánu. Může přijmout nápravná opatření, aby napravit jakékoli akce provedené kosovskými úřady, které Mezinárodní civilní představitel považuje za porušení plánu nebo za vážné porušení panování práva. Jím vydaná opatření mohou zahrnovat anulování takových aktů. Za vážné či opakované porušení plánu může potrestat či odvolat státní úředníky, jež se jich dopustili.¹⁵³ Tímto je omezena zákonodárná pravomoc kosovských orgánů. Podle Boguszaka, Čapka a Gerlocha¹⁵⁴ jsou ztělesněním suverenity státu právě zákony. Jejich vydávání je výrazem výsostné moci a nezávislosti státu navenek i vně.

V současné době také Kosovská republika nedisponuje monopolem legálního násilí na svém území, který je dle Pavlíčka také znakem suverenity státu. Důvodem je přítomnost mezinárodních bezpečnostních jednotek na území Kosova.

Dalším problémem suverenity Kosova jsou územní celky s většinovým srbským obyvatelstvem, které jsou pod silným vlivem Srbské republiky. Hovoří se o tzv. duální suverenitě.¹⁵⁵

Vnitřní suverenita Kosova je tedy institucí Mezinárodního civilního představitele omezena, protože není, jak tvrdí Pavlíček mocí nejvyšší mezi mocemi, které působí na území státu, nemá nad sebou žádnou nadřazenou moc, ale ona sama je nadřazenou mocí nad jinými mocemi a všechny jiné moci ji musí respektovat.¹⁵⁶

Nyní nás bude zajímat vnější složka suverenity. Podle Jellinka se tzv. vnější suverenita projevuje jako nezávislost ve vztazích mezi ostatními státy.

V této souvislosti se podívám na působení Kosova v mezinárodních vztazích. Prioritou Kosova bylo po vyhlášení nezávislosti hlavně získání co největšího počtu uznání od ostatních států. Toto počínání Kosova bylo poměrně úspěšné, protože výsledkem bylo uznání 75 státy světa a navázání diplomatických vztahů s nimi, včetně Spojených států amerických a 22 států Evropské unie. Kosovo tím prokázalo, že je schopno vstupovat do vztahů s ostatními státy. Kosovo se také stalo členem několika mezinárodních organizací např. Mezinárodního měnového fondu či Světové banky.

---

¹⁵³ Comprehensive proposal for the Kosovo status settlement, Annex IX odst 2.1..

¹⁵⁴ BOGUSZAK, ČAPEK, GERLOCH: *Teorie práva...*, s. 42, 140, 214.

¹⁵⁵ Viz *North Kosovo: Dual sovereignty in practice* [online]. www.crisisgroup.org, 14. března 2011 [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/balkans/kosovo/211-north-kosovo-dual-sovereignty-in-practice.aspx>.

¹⁵⁶ PAVLÍČEK: *Suverenita a evropská integrace...*, s. 41. Podobně tvrdí už Jellinek viz kapitola 2.

Problematické může být přijetí Kosova do OSN, protože Rusko, které odmítá nezávislost Kosova, může použít práva veta v Radě bezpečnosti, která dává doporučení k přijetí nového člena, kterého pak přijímá Valné shromáždění.

Možnosti nezávislého jednání Kosova v mezinárodních vztazích jsou zatím limitovány na státy, které Kosovo uznaly.

Z výše uvedeného by se mohlo zdát, že Kosovo nemůže být považováno za suverénní stát.

Pokud však použijeme teorii Davida Callea, podle níž suverenita státu znamená zejména legitimní vládu, která disponuje formální pravomocí vybrat si mezi v úvahu připadajícími variantami a nikoli následovat variantu přímo diktovanou cizí mocností nebo jinak řečeno stát je chápán jako hráč, kterému sousední státy naslouchají, s nímž aktivně jednají a jehož národní zájmy jsou brány v potaz. Dle mého názoru tyto podmínky Kosovo i přes existenci instituce Mezinárodního civilního představitele splňuje. Má legitimní vládu, navázalo zahraniční styky s mnoha státy. Podle této moderní teorie by Kosovo mohlo být považováno za suverénní stát.

6 Jižní Osetie a Abcházie

6.1 Historický úvod

Abcházie se poprvé dostala pod vliv carského Ruska v druhé polovině 19. století. Po Velké říjnové socialistické revoluci byla vyhlášena Abchazská socialistická republika, která se v roce 1922 připojila k Sovětskému svazu. V polovině třicátých let byl status Abcházie snížen na autonomní republiku v rámci Gruzie. V té době byla také přijata různá protiabchazská opatření např. nucená imigrace tisíců neabcházců do Abcházie. Ke konci druhé světové války byly uzavřeny abchazské školy, které byly nahrazeny gruzínskými školami a abcházský jazyk přestal být úředním jazykem. Situace se změnila až po smrti Stalina, kdy byl Abcházský národ rehabilitován, byly znovuotevřeny abchazské školy a správa území byla předána do rukou Abcházců.¹⁵⁷

Přes všechna opatření už v roce 1978 požadovalo 130 intelektuálů, aby se Abcházie mohla připojit k Rusku, kvůli neoprávněným zásahům Gruzie do práv Abcházců. Podobná akce se udála také o deset let později, kdy Abcházci požadovali navrácení statusu svazové republiky, který měla ve dvacátých letech. Obdobná petice byla sepsána také roce 1989.¹⁵⁸

V roce 1990 byla vyhlášena Abchazská sovětská socialistická republika, ta vyjádřila ochotu jednat s Gruzii o federativním uspořádání státu, které by zachovalo územní integritu. Nicméně Gruzie toto vyhlášení neuznala. Dalším katalyzátorem napětí bylo referendum o nové svazové smlouvě probíhající na celém území Sovětském svazu, které Gruzie bojkotovala a naopak Abcházie se vyslovila drtivou většinou pro. V následujících letech se Abcházie pokoušela prosadit federativní či konfederativní uspořádání s Gruzii, ta to však odmítla a poslala do Abcházie vojenské jednotky. Tato vojska byla po krvavé válce vytlačena, a v roce 1994 bylo v Moskvě uzavřeno příměří.¹⁵⁹

Hlavními otázkami mírového procesu bylo politické uspořádání Abcházie a její vztah ke Gruzii a návrat vyhoštěných osob do Abcházie. Abcházci odmítli návrat uprchlíků na své území, protože se obávali, že by se opět stali menšinou. Otázku návratu spojovali s vyřešením politického postavení země. Abcházie se odmítala znovu stát jakýmkoli autonomním útvarem

---

¹⁵⁷ POTIER, Tim. *Conflict in Nagorno- Karabakh, Abkhazia and South Ossetia: Legal Appraisal*. Haag: Kluwer Law International, 2001, s. 9.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 10.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 12.

v rámci Gruzie, vylučovala jakýkoli federativní či konfederativní model státoprávního uspořádání. Přijatelná verze pro Abcházce byla dvoustranná smlouva o sousedských vztazích mezi dvěma nezávislými státy. Bylo vytvořeno několik plánů na řešení situace v Abcházii, z ruské, gruzínské i abcházské strany, žádný však nebyl úspěšný.

K vyhocení situace došlo v roce 2008. V březnu gruzínský prezident Saakašvili představil novou mírovou iniciativu pro Abcházii, zahrnující založení zóny volného obchodu, zastoupení Abcházců na všech úrovních gruzínské vlády a velmi širokou autonomii pro Abcházii.¹⁶⁰

V dubnu Abcházie prohlásila, že Gruzie posiluje vojenské jednotky na hranicích s Abchází, následovala zpráva ruského ministra zahraničí, podle níž Gruzie posílila jednotky ve sporném údolí Kodori a připravovala se na invazi do Abcházie, na to Rusko reagovalo posílením svého mírového vojenského kontingentu v oblasti. Později Abcházie požádala stálou vojenskou přítomnost Ruska v oblasti, Rusko to však odmítlo, přesto vztahy mezi Gruzii a Abchází zůstávaly velmi napjaté.¹⁶¹

Poněkud odlišná byla situace v Jižní Osetii. Na počátku 19. století bylo území spolu s Gruzii přičleněno k Rusku. Po komunistickém převratu se stala Jižní Osetie v Gruzii autonomní oblastí, kterou byla až do rozpadu Sovětského svazu. Po získání samostatnosti Gruzie si jihoosetská autonomní oblast uchovala na krátkou dobu svou autonomii. V roce 1991 gruzínská vláda zakázala regionální politické strany, což si Osetinci vyložili jako útok na jejich nově nabytou autonomii a vyhlásili plně samostatnou Osetskou republiku, ještě v rámci Sovětského svazu. Nebyla však uznána ani Sovětským svazem. Následně byla Osetská autonomní oblast zrušena a prohlášena za integrální část Gruzie. Došlo k nepokojům a masovému exodu Osetinců do Severní Osetie. V referendu v roce 1992 se většina hlasujících vyslovila pro připojení Jižní Osetie k Severní Osetii v rámci Ruska. V roce 1992 byla uzavřena dohoda o příměří.¹⁶²

V rámci dohody byla ustanovena Společná kontrolní komise, jejímiž členy byli zástupci Ruska, Severní Osetie, Jižní Osetie a Gruzie s účastí Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Jejimi hlavními úkoly bylo dohlížet na dodržování dohody o příměří, vypracování a implementace opatření k urovnání konfliktu, podporovat dialog a politickou

---

¹⁶⁰ CORNELL, Svante, POPJANEVSKI, Johanna, NILSSON, Niklas. *Russias war in Georgia: Causes and implications for Georgia and the world* [online]. [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.silkroadstudies.org/new/docs/silkroadpapers/0808Georgia-PP.pdf>

¹⁶¹ tamtéž

¹⁶² POTIER: *Conflict in Nagorno-Karabakh...*, s. 14.

dohodu, nalézt opatření ulehčující návrat uprchlíků a vnitřně vysídlených osob, řešení problémů s ekonomickou rekonstrukcí a monitorování lidských práv.¹⁶³

Gruzínský prezident Michail Saakašvili po nástupu k moci v roce 2004 slíbil, že zemi znovu sjednotí. Započal boj s kriminalitou a také představil sociální, ekonomické a kulturní projekty pro Jižní Osetii, nicméně tyto snahy byly Osetinci považovány za útok na nezávislost a skončily neúspěchem a téměř vyvolaly ozbrojený konflikt.¹⁶⁴

Gruzie se pokusila situaci vyřešit mírovou cestou. Začala podporovat alternativní jihoosetskou vládu, která získala podporu v oblastech Jižní Osetie s většinou gruzínského obyvatelstva. Dvojvládí vzniklo po volbách v listopadu 2006, kdy se udály prakticky dvoje prezidentské volby a dvě referenda o budoucím statusu území.¹⁶⁵

Napětí v oblasti se začalo opět zvyšovat v dubnu 2008, kdy ruský prezident Putin dal pokyn ruské vládě a regionům, aby zahájili spolupráci s vládami v Jižní Osetii a Abcházii v oblasti obchodu, hospodářství sociálních a vědeckých otázkách. Gruzie si tento čin Ruska vyložila jako krok k legalizaci ruské anexe těchto dvou regionů.¹⁶⁶

Situace v oblasti se stále vyostřovala, docházelo k přestřelkám a bombovým útokům. V srpnu 2008 oznámil ruský hlavní vyjednaváč, že budou vedena vyjednávání mezi Gruzii a Jižní Osetií pod dohledem Ruska, které měly proběhnout 7. srpna. Nicméně v den jednání se nedostavil ani zástupce Ruska ani Jižní Osetie a ještě více se vyostřily přestřelky mezi gruzínskou armádou a jihoosetskými milicemi. Gruzínský prezident Saakašvili konzultoval situaci se západními diplomaty a dostal radu, aby se nenechal vyprovokovat k protiúderu. Následně Gruzie vyhlásila jednostranné příměří. Objevily se však zprávy, že ruské vojenské jednotky vstoupily na území Jižní Osetie a Saakašvili mající dojem podpory západních států je nařídil vytlačit. Gruzínská vojska dosáhla částečného úspěchu, kdy obsadila několik jihoosetských vesnic a ostřelovala silnici po které přicházely ruské jednotky. Rusové však během následujících dnů vytlačily gruzínské vojenské jednotky z území Jižní Osetie a přenesly boj na území Gruzie a současně byla otevřena druhá fronta v Abcházii.¹⁶⁷

Dne 12. srpna bylo na schůzce ruského prezidenta Medveděva s francouzským prezidentem Sarkozym podepsáno příměří zaručující návrat útočících vojenských jednotek na

---

¹⁶³ *Georgias South Ossetia conflict: Make the haste slowly*[online]. www.crisisgroup.org, 7. června 2007 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné na http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/183_georgia_s_south_ossetia_conflict_make_haste_slowly.ashx.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ CORNELL, Svante, POPJANEVSKI, Johanna, NILSSON, Niklas. *Russias war in Georgia: Causes and implications for Georgia and the world* [online]. [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.silkroadstudies.org/new/docs/silkroadpapers/0808Georgia-PP.pdf>.

¹⁶⁷ Tamtéž.

pozice, na nichž byly 7. srpna, konec vojenských akcí a volný přístup k humanitární pomoci. Stejného dne bylo také dokončeno vojenské obsazení Abcházie. Útoky však pokračovaly i po uzavření příměří až do 18. srpna. Ani pak se ruská vojska nezačala stahovat a na Rusko začal být vyvíjen nátlak na splnění své části dohody o příměří. Rusko svá vojska stáhlo až 22. srpna, ale ponechalo část vojenských sil vně hranic Jižní Osetie a Abcházie a uvedlo, že navýší počet vojenských jednotek v Abcházii.¹⁶⁸

Už 21. srpna se v hlavních městech Jižní Osetie a Abcházie konaly demonstrace, které žádaly ruského prezidenta Medveděva a ruské Federální shromáždění, aby oficiálně uznali jejich nezávislost jako suverénních států. Tyto požadavky byly následně schváleny parlamenty obou zemí. Prezidenti Jižní Osetie a Abcházie odletěli do Moskvy a předstoupili před Federální radu Ruska, kde požadovali uznání nezávislosti. Ruský parlament 25. srpna podal žádost prezidentu Medveděvovi, aby uznal Abcházii a Jižní Osetii za nezávislé státy.

6.2 Uznání Jižní Osetie a Abcházie a reakce na ně

Ruská federace byla prvním státem světa, který uznal Jižní Osetii a Abcházii. Stalo se tak 26. srpna 2008, kdy ruský prezident Medveděv podepsal dekrety uznávající je za suverénní státy. Ve svém prohlášení k tomuto kroku uvedl: *„Po zvážení svobodně projevené vůle osetského a abchazského lidu a veden opatřeními Charty OSN (...) a ostatními základními předpisy mezinárodního práva jsem podepsal dekrety, kterými Ruská federace uznává nezávislost Jižní Osetie a Abcházie. Rusko vyzývá ostatní státy, aby následovaly jeho příklad. Není to jednoduché rozhodnutí, ale je to jediná možnost jak zachránit lidské životy.“*¹⁶⁹

Medveděv ve svém článku otištěném ve Financial Times přirovnává Jižní Osetii a Abcházii ke Kosovu: *„mezitím západ spěchal s uznáním nelegálního kosovského vyhlášení samostatnosti bez ohledu na ruská varování. Mnohokrát jsme opakovali, že po tomto uznání nezávislosti nebude možné říct Abcházcům a Osetincům (a mnoha jiným skupinám po celém*

---

¹⁶⁸ CORNELL, Svante, POPJANEVSKI, Johanna, NILSSON, Niklas. *Russias war in Georgia: Causes and implications for Georgia and the world* [online]. [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.silkroadstudies.org/new/docs/silkroadpapers/0808Georgia-PP.pdf>.

¹⁶⁹ *Statement by President of Russia Dmitry Medvedev* [online]. kremlin.ru, 26. srpna 2008 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné na http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2008/08/26/1543_type82912_205752.shtml.

světě), že to co bylo dobré pro Kosovské Albánce není dobré pro ně. V mezinárodních vztazích nelze mít určitá pravidla pro jednoho a jiná pro druhého“¹⁷⁰

V současné době uznaly Jižní Osetii a Abcházii čtyři státy. Kromě Ruska to byla 5. září 2008 Nikaragua¹⁷¹, 10. září 2009 Venezuela¹⁷² a 15. a 16. prosince 2009 Nauru.¹⁷³ Venezuela a Nikaragua mají velmi blízké vztahy s Ruskem, v případě Nauru se hovoří o uznání výměnou za humanitární pomoc.¹⁷⁴

Západní státy uznání Jižní Osetie a Abcházie tvrdě kritizovaly a postavili se proti jejich uznání za samostatné státy.

Již v dubnu 2008, ještě před uznáním Jižní Osetie a Abcházie ze strany Ruska, přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci č. 1808, ve které je mimo jiné uvedeno, že: „znovu potvrzuje závazek všech členských států ohledně suverenity, nezávislosti a územní integrity Gruzie uvnitř svých mezinárodně uznaných hranic a podporuje veškeré úsilí Organizace spojených národů, která je vedena odhodláním podporovat vyřešení Gruzínsko-Abchazského konfliktu pouze mírovými prostředky a v rámci stanoveném rezolucemi Rady bezpečnosti OSN.“¹⁷⁵

Postoj Evropské unie byl taktéž kritický. Na 1. září 2009 byl svolán do Bruselu mimořádný summit Evropské rady, na kterém se diskutovalo o opatřeních, jež by se měla v této situaci přijmout. Hovořilo se i o uvalení sankcí na Rusko, žádné však nebyly přijaty. Výsledkem jednání byly Závěry předsednictví, ve kterých Evropská rada silně odsoudila jednostranné uznání Jižní Osetie a Abcházie Ruskem. Toto rozhodnutí je podle Evropské rady nepřijatelné a vyzvala ostatní státy, aby jejich samostatnost neuznaly. Připomněla také, že mírové a dlouhodobé řešení konfliktu v Gruzii musí být založeno na plném respektu k principům nezávislosti, suverenity a územní integrity uznávané mezinárodním právem,

---

¹⁷⁰ MEDVEĐEV, Dmitrij. *Why I had to recognize Georgias breakaway regions* [online]. informationclearinghouse.com, 27 srpna 2008 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.informationclearinghouse.info/article20628.htm>.

¹⁷¹ *Nicaragua recognizes South Osetia and Abkhazia* [online]. uk.reuters.com, 3. září 2008 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na <http://uk.reuters.com/article/2008/09/03/us-georgia-ossetia-nicaragua-idUKN0330438620080903>.

¹⁷² *Venezuela recognizes s.osetia, Abkhazia* [online]. en.rian.ru, 10. září 2009 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na <http://en.rian.ru/world/20090910/156084433.html>.

¹⁷³ BARRY, Ellen. *Abkhazia is recognized – by nauru* [online]. nytimes.com, 15. prosince 2009 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na <http://www.nytimes.com/2009/12/16/world/europe/16georgia.html>.

¹⁷⁴ HARDING, Luke. *Tiny Nauru struts world stage by recognising breakaway republics* [online]. 14. prosince 2009 [cit. 4. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2009/dec/14/nauro-recognises-abkhazia-south-ossetia>.

¹⁷⁵ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1808 ze dne 15. dubna 2008, S/RES/1808 (2008), bod 1.

Závěrečným aktem Helsinské konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě a rezolucemi Rady bezpečnosti OSN.¹⁷⁶

Evropský parlament se také připojil k silné kritice Ruska. Vyzval jej k respektování suverenity, územní integrity a nedotknutelnosti mezinárodně uznaných hranic Gruzie a označil uznání Jižní Osetie a Abcházie Ruskem za v rozporu s mezinárodním právem.¹⁷⁷

V postoji k uznání Jižní Osetie a Abcházie měly členské státy Evropské unie, narozdíl od Kosova, jednotný postoj. Žádný z členských států neuznal ani Jižní Osetii ani Abcházii.

Ani postoj Spojených států amerických nebyl odlišný. Už v průběhu války prohlásil prezident Bush, že Gruzie je suverénní stát a jeho územní integrita musí být respektována.¹⁷⁸ Ihned po ruském uznání nezávislosti Jižní Osetie a Abcházie prezident Bush tento akt ostře odsoudil. Uvedl, že je v rozporu s rezolucemi Rady bezpečnosti OSN i s dohodou o příměří. Očekává, že se Rusko bude chovat podle svých mezinárodních závazků a znovu uváží toto nezodpovědné rozhodnutí. Pokud Rusko předloží otázku nezávislosti Jižní Osetie a Abcházie před Radu bezpečnosti OSN, Spojené státy budou návrh vetovat.¹⁷⁹

Postoj České republiky se odvíjel od prohlášení ministra zahraničních věcí, které bylo publikováno ještě před válkou v dubnu 2008, kde se tvrdilo: „*Česká republika je znepokojena posledním vývojem událostí Česká republika vyjadřuje plnou podporu územní celistvosti a suverenity Gruzie v rámci jejich mezinárodně uznaných hranic. Česká republika nadále podporuje úsilí mezinárodního společenství o nalezení mírového řešení konfliktů a vyzývá všechny strany konfliktů, aby se zdržely jakýkoliv kroků, které by vedly k další eskalaci napětí.*“¹⁸⁰ Po uznání Jižní Osetie a Abcházie ze strany Ruska zastávala Česká republika podobnou pozici jako ostatní státy a uznání ostře odmítala: „*Česká republika považuje uznání samostatnosti dvou separatistických regionů Jižní Osetie a Abcházie ze strany Ruské federace za protiprávní a odmítá je. Česká republika vnímá toto rozhodnutí jako útok na nezávislost, suverenitu a územní celistvost Gruzie, která je garantována Chartou OSN, Závěrečným aktem Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě z Helsinek a relevantními rezolucemi RB*

¹⁷⁶ *Presidency conclusions of Extraordinary European Council, Brussels 1. september 2008* [online]. konsilium.europa.eu, 1. září 2008 [cit. 1. dubna 2008]. Dostupné na http://www.konsilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/102545.pdf.

¹⁷⁷ *European parliament resolution on the situation in Georgia* [online]. europarl.europa.eu, 1. září 2008 [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B6-2008-0412&language=EN>.

¹⁷⁸ NICHOL, Jim. *Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests* [online]. fpc.state.gov, 22. září 2008 [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <http://fpc.state.gov/documents/organization/110841.pdf>, s. 25.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 26.

¹⁸⁰ *Prohlášení Ministerstva zahraničních věcí České republiky k pozici Ruské federace týkající se Abcházie a Jižní Osetie* [online]. mzv.cz, 18. dubna 2008, [cit. 25. března 2011]. Dostupné na http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/archivovane/prohlaseni_a_stanoviska/prohlaseni_mzv_cr_k_pozici_rf_tykajici.html.

*OSN. Česká republika i nadále trvá na principu územní celistvosti Gruzie v jejích mezinárodně uznaných hranicích. Vyzývá k urychlenému politickému řešení konfliktu a je připravena s partnery EU jednat o následcích tohoto ruského rozhodnutí.*¹⁸¹

Je tedy možné považovat jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova za precedens, který měl být aplikován i na Jižní Osetii a Abcházii, jak tvrdí Rusko?

Nejprve se budu zabývat otázkou, zda je možné tyto případy porovnávat. Pokud to vezmeme z pohledu historického, tak tu určité paralely existují. Jak Kosovo tak obě separatistické oblasti Gruzie, zejména však Abcházie, měly před rokem 1989 určitou autonomii uvnitř státu, která po rozpadu Sovětského svazu nebyla respektována.

Thomas de Waal uvádí tři základní rozdíly mezi oběma případy. První je ve velikosti národnostní menšiny, kdy předválečná populace Kosova měla velkou albánskou menšinu, kolem 90% obyvatel, v Abcházii, jež je multietnickým územím, bylo pouze 17% Abcházců, ale 45% obyvatel mělo gruzínskou národnost. Další rozdíl spočívá v počtu obyvatel. Kosovská populace dosahuje 2,5 milionu, zatímco obyvatel Abcházie je asi 250 tisíc, Jižní Osetie má pouze 70 tisíc obyvatel, což z Kosova činí mnohem životaschopnější stát a posledním rozdílem je angažovanost mezinárodního společenství, kdy bylo Kosovo rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1244 umístěno pod mezinárodní správu.¹⁸²

Důležitost mezinárodní správy Kosova v porovnání s ostatními případy přiznává i Harald Scheu: *„Ačkoli obdobně jako v případě jiných de facto režimů je přechod efektivní nadvlády od původního suveréna na novou entitu výsledkem ozbrojeného konfliktu, spočívá základní rozdíl v míře zapojení mezinárodního společenství do procesu budování autonomní správy.*¹⁸³

Toto tvrzení podpořil i švédský ministr zahraničí Carl Bildt, který po uznání Jižní Osetie a Abcházie Ruskem reagoval takto: *„rozhodnutí o nezávislosti Kosova bylo učiněno po devět let trvající správě pod vedením OSN. Neexistuje žádné jiné území na světě, kde by byl vytvořen obdobný mechanismus v rámci vytvořeném OSN.*¹⁸⁴

---

¹⁸¹ *Prohlášení Ministerstva zahraničních věcí v reakci na uznání Jižní Osetie a Abcházie ze strany Ruské federace* [online]. vlada.cz, 26. srpna 2008 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/prohlaseni-mzv-v-reakci-na-uznani-samostatnosti-jizni-osesti-a-abchazie-ze-strany-ruske-federace-40368/>.

¹⁸² DE WAAL, Thomas. *Abkhazia-Georgia, Kosovo-Serbia: parallel worlds?* [online]. opendemocracy.net, 1. srpna 2006 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na http://www.opendemocracy.net/democracy-caucasus/abkhazia_serbia_3787.

¹⁸³ SCHEU, Harald Christian. *Vznik nového státu a jeho uznání v mezinárodním právu. Mezinárodní politika*, 2008, roč. 32, č. 4, s. 5 - 6.

¹⁸⁴ *Bildt rejects Georgia- Kosovo comparison* [online]. thelocal.se, 30. srpna 2008 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na <http://www.thelocal.se/14034/20080830/>.

Právě několik let mezinárodní správy činí z Kosova naprosto unikátní případ, jež bude těžko porovnáván s jakýmkoli jiným. Z Kosova se stal mezinárodní případ, zatímco ostatní zůstávají lokálními případy. Dalším důvodem pro unikátnost Kosova je poměrně široká mezinárodní shoda na řešení kosovského problému, jež se projevila v uznání Kosova 75 státy světa, zatímco Jižní Osetii a Abcházii uznaly pouze 4 státy.

Obavy z vytvoření precedentu se objevovaly už před vyhlášením nezávislosti Kosova. Vysoký představitel Evropské unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku Javier Solana tuto obavu vyjádřil už v roce 2006. Prohlásil, že úsilí o nezávislost Kosova může vytvořit precedens pro separatistické regiony Gruzie Jižní Osetii a Abcházii.¹⁸⁵

Nicméně státy, které Kosovo uznaly precedens odmítají. Sám Ahtisaari se ve svém dopisu předsedovi Rady bezpečnosti OSN tvrdě staví proti možnému posuzování Ahtisariho plánu jako precedentu pro jiné nevyřešené případy podobného charakteru. Ahtisaari tvrdí: „Kosovo je unikátní případ, který vyžaduje unikátní řešení. Nevytváří precedent pro jiné nevyřešené konflikty. V jednomyslně přijaté rezoluci č. 1244 Rada bezpečnosti odpověděla na Miloševičovy akce v Kosovu odebráním role Srbska v jeho vládě a umístila Kosovo pod dočasnou správu OSN a představila politický proces navržený k rozhodnutí o budoucnosti Kosova. Kombinace těchto faktorů činí okolnosti Kosova mimořádnými.“¹⁸⁶

Podobný názor se taktéž objevuje v článku *No good alternatives to Ahtisaari plan*: „V rámci mezinárodního práva jedinečná právní a politická minulost Kosova a jednoznačný postoj Rady bezpečnosti by měly být dostatečné záruky, že žádný nesprávný výklad kosovské situace se v budoucnosti neobjeví, ať už úmyslně nebo neúmyslně.“¹⁸⁷

Precedens Kosova odmítl po uznání nezávislosti Jižní Osetie a Abcházie i předseda Evropské Komise José Barroso: „Už od počátku jsme tvrdili, že Kosovo nemůže vytvořit precedens. Nevěříme, že může být viděna paralela mezi situací v Kosovu a gruzínských regionech a současný vývoj nám to potvrzuje. Kosovo bylo uznáno velkou částí států světa, velkou většinou členských států Evropské unie, zatímco žádný důležitý stát světa neuznal gruzínské regiony.“¹⁸⁸

---

¹⁸⁵ LOBKAJAS, Ahto. Georgia: *Solana Fears Kosovo Precedent For Abkhazia, South Ossetia* [online]. rferl.org, 4. října 2006 [cit. 30. března 2011]. Dostupné na <http://www.rferl.org/content/article/1071802.html>.

¹⁸⁶ Letter dated 26 March 2007 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council [online]. unosek.org, 26. března 2007 [cit. 19. března 2011], Dostupné na <http://www.unosek.org/docref/report-english.pdf>.

¹⁸⁷ *Kosovo: No good alternatives to Ahtisaari plan* [online]. 14. května 2007 [cit. 4. dubna 2011]. Dostupné na http://www.eulexkosovo.eu/training/material/docs/KR/KR_Material/ICG_Kosovo_no_good_alternatives_to_the_ahtisaari_plan.pdf.

¹⁸⁸ *Barroso dismisses Kosovo precedent, Saakashvili says it's an excuse* [online]. neurope.eu, 14. října 2008 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na <http://www.neurope.eu/articles/90221.php>.

Pokud chceme zjistit, proč je případný precedent Kosova státy tak tvrdě odmítán, musíme se zaměřit na to, co by vlastně bylo precedentem, kterého se jedni obávají a druzí domáhají. Nejde ani tak o vyhlášení nezávislosti, které i Mezinárodní soudní dvůr shledal v souladu s mezinárodním právem. Největším důvodem obav je komu byla samostatnost udělena. Jak tvrdí Cooley: „*Po právní stránce opět udělujeme suverenitu novému typu entity. Kosovo není zámořské koloniální území a na rozdíl od prvních postkomunistických států bylo autonomním územím, ne skutečnou členskou republikou federace.*¹⁸⁹ *Takže nezávislost Kosova znamená možný širší vznik nového typu suverénní entity – autonomního nebo separatistického území.*“¹⁹⁰

Nicméně nejjasnějším důkazem, že Kosovo není precedentem, je jednoduše situace, kdy ty státy, které Kosovo uznaly tvrdí a budou nadále zastávat pozici, že Kosovo je případ *sui generis*. Zejména pokud budou mít podporu OSN, která se podílela na přípravě konečného statusu Kosova. Pokud tyto státy tvrdí, že Kosovo je případ *sui generis*, nemůže být očekáváno, že se v podobných situacích zachovají obdobně jako u Kosova. To se projevilo, když Rusko uznalo Jižní Osetii a Abcházii a přitom poukazovalo na Kosovo jako *precedens*, tak bylo obviněno z porušování územní integrity Gruzie. A po jejich uznání mezinárodního společenství s největší pravděpodobností bude podobné případy posuzovat mnohem přísněji než v minulosti, takže paradoxně případy Kosova a následně Jižní Osetie a Abcházie osud separatistických území nezjednoduší, jak by se dalo očekávat, ale spíše ještě více znesnadní cestu těchto území k samostatnosti.

O precedentu Kosova se tedy v současné době nedá hovořit, nelze ale zcela vyloučit, že v budoucnu se může na základě kosovského případu řešit obdobný problém.

Nyní se budu zabývat suverenitou Jižní Osetie a Abcházie. Tak jako v případě Kosova se nejprve budu zabývat tzv. vnitřní suverenitou, tedy jestli je státní moc na jejich územích, jak tvrdí Pavlíček nejsilnější a nejvyšší mezi mocemi, nemá nad sebou žádnou nadřazenou moc, ale ona sama je nadřazena jiným mocím, jako moc svrchovaná, tedy nejvyšší, které ji musí respektovat a disponuje monopolem legálního násilí na území státu vůči každému.¹⁹¹

Na první pohled by se mohlo zdát, že státní moci obou států jsou na území suverénní. V obou státech existují parlamenty, vydávající legislativu, jež je podle Boguszaka¹⁹² vlastním ztělesněním suverenity, a narozdíl od instituce Mezinárodního civilního představitele v

---

¹⁸⁹ Kosovo mělo mít tento titul podle ústavy. Nicméně ho nikdy nezískalo viz kapitola 4. 1. 1..

¹⁹⁰ COOLEY, Alexander. *Kosovo's precedents: The politics of sovereign emergence and its alternatives* [online]. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na http://www.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/pepm_007.pdf.

¹⁹¹ PAVLÍČEK: *Suverenita a evropská integrace...*, s. 41.

¹⁹² BOGUSZAK, ČAPEK, GERLOCH: *Teorie práva...*, s. 42, 140, 214.

Kosovu neexistuje žádná instituce, která by dohlížela na vydávanou legislativu či měla v pravomoci odvolávat státní úředníky.

Nicméně jak Jižní Osetie tak i Abcházie jsou pod velmi silným vlivem Ruska, takže ani jeden ze států nebude konat proti vůli Ruska, bez jehož zásahu by tyto státy nevznikly. Tím jsou tyto státy na tom mnohem hůře než Kosovo, které má relativní nezávislost ve vydávání legislativy či dosazování úředníků, což je až následně kontrolováno Mezinárodním civilním představitelem, ale v případě těchto republik je Rusko schopno ovlivňovat činnost orgánů v zemi od počátku. Obě země jsou také závislé na finanční pomoci z Ruska, odkud například plynou peníze na starobní důchody a další finanční dávky.¹⁹³ Ruský rubl je oficiální měnou obou států. Většina obyvatel Jižní Osetie a Abcházie jsou držitelé ruských pasů. Jsou vydávány i abchazské pasy, ty jsou ale použitelné jen pro vstup do Ruska, nejsou uznávané na mezinárodních letištích.

Lze tedy konstatovat, že Rusko tedy zásadním způsobem ovlivňuje dění v obou zemích, které se na něm stávají stále více závislé.

Jižní Osetie ani Abcházie taktéž nemají monopol na legální použití síly, protože na jejich území jsou přítomné ruské vojenské jednotky dohlížející na pořádek a chránící jejich hranice.¹⁹⁴

Nemůžeme tedy prohlásit, že Jižní Osetie a Abcházie mají tzv. vnitřní suverenitu..

Jižní Osetie a Abcházie udržuje zahraniční vztahy pouze z Ruskem. O tom, že to jsou vztahy dvou rovnocenných států lze úspěšně pochybovat. Plyne to i z prohlášení vysoce postaveného abchazského úředníka: „*Nemáme žádné iluze o asymetrických vztazích, které s Ruskem máme. Máme dva základní zájmy a to naši bezpečnost a ekonomiku. Naše vztahy s Ruskem splňují naše požadavky v obou těchto oblastech. Máme tolik nezávislosti, kolik potřebujeme.*“¹⁹⁵

Podobně se vyjádřil i Putin na návštěvě Abcházie, kdy prohlásil, že není potřeby, aby byla uznána nějakým jiným státem než Ruskem.¹⁹⁶

---

¹⁹³ Např. asi 60% rozpočtu Abcházie pochází jako přímá podpora z Moskvy, v roce 2010 se jednalo asi o 2 miliardy rublů. Viz *Abkhazia: Deepening dependence*. [online]. www.chrisisgroup.org, 26. února 2010 [cit. 13. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/caucasus/georgia/202-abkhazia-deepening-dependence.aspx>.

¹⁹⁴ Spekuluje se že Rusko má v každé zemi kolem 4000 vojáků. Viz *Abkhazia: Deepening dependence*. [online]. internationalcrisisgroup.org, 26. února 2010 [cit. 13. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/caucasus/georgia/202-abkhazia-deepening-dependence.aspx>, s.4.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 4.

¹⁹⁶ Tamtéž.

Také ostatní státy, které Jižní Osetii a Abcházii uznaly to tak učinily jen kvůli Rusku, ať už díky dlouhodobě dobrým vztahům s ním, jako v případě Venezuely a Nikaraguy, nebo výměnou za jeho humanitární pomoc v případě Nauru.

Ani Jižní Osetie ani Abcházie nejsou členy žádné mezinárodní organizace a v současné době nemá žádnou perspektivu, že by do nějaké mohla vstoupit.

Kvůli silnému vlivu Ruska není možné považovat ani Jižní Osetii ani Abcházii považovat za suverénní státy.

7 Jižní Súdán

I na území Súdánu probíhala vleklá válka mezi severem, který obývali většinou muslimové a jihem, obývaným menšinovými křesťany. Konflikt mezi nimi probíhal už od roku 1956, příměří bylo podepsáno v roce 1972. V osmdesátých letech se však situace změnila. Byl rozpuštěn jihosúdánský parlament a na celém území zavedeno islámské právo šaría. Konflikt se přiostrčil i díky objevu ropy v jižním Súdánu. V roce 1989 došlo k vojenskému převratu a moci se chopil generál Al Bašír. Dále probíhaly perzekuce odpůrců režimu a občanská válka pokračovala až do roku 2005, kdy byla podepsána mírová dohoda, tzv. Comprehensive Peace Agreement.¹⁹⁷

Prioritou obou stran dohody byla jednota Súdánu založená na svobodné vůli jeho obyvatel, demokratické vládě, odpovědnosti, rovnosti, respektu a spravedlnosti pro všechny občany, s možností nápravy křivd obyvatelům jižního Súdánu a vyhovět jejich snahám v tomto rámci. Obyvatelé jižního Súdánu by měli mít právo spravovat své záležitosti a spravedlivě se podílet na národní vládě.¹⁹⁸

Po šestiměsíčním období, ve kterém měly být založeny instituce a mechanismy pro plnění mírového plánu a také ustavena hodnotící komise, která by dohlížela na plnění mírového plánu, bylo ustaveno šestileté přechodné období, ve kterém měly strany mírové dohody spolupracovat s hodnotící komisí a zdokonalovat instituce a dohody vytvořené pod záštitou mírového plánu s cílem učinit jednotu Súdánu atraktivní pro obyvatele jižního Súdánu.¹⁹⁹

Na konci šestiletého přechodného období se uspořádá mezinárodně monitorované referendum, organizované společně oběma stranami pro obyvatele jižního Súdánu, aby se potvrdila jednota Súdánu volbou pro přijetí systému vlády založeného na Mírové dohodě, nebo rozhodnou o oddělení jižního Súdánu. Strany konfliktu se po dobu přechodného období zdrží jakýchkoli jednostranných zrušení či odvolání mírové dohody.²⁰⁰

---

¹⁹⁷ Podroběji viz WAMA, Barnabas. *Prolonged wars: War in Sudan* [online]. [cit. 31. března 2011]. Dostupné na <http://www.fas.org/irp/world/para/docs/97-0588.pdf>.

¹⁹⁸ The Comprehensive Peace Agreement between The Government of The Republic of the Sudan and The Sudan People's Liberation Movement/Sudan People's Liberation Army, s. 2.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 3 – 4.

²⁰⁰ The Comprehensive Peace Agreement between The Government of The Republic of the Sudan and The Sudan People's Liberation Movement/Sudan People's Liberation Army, s. 8.

Referendum proběhlo v lednu 2011 a obyvatelé se 98% většinou rozhodli pro oddělení od Súdánu. Nový stát by měl vzniknout 9. července 2011. Ačkoli referendum provázely ozbrojené střety, prezident Súdánu prohlásil, že výsledky bude respektovat.²⁰¹

Největší výhodou tohoto plánu je právě ono přechodné období, které mají obě strany, pod mezinárodním dohledem, využít k vytvoření takového postavení separatistického regionu v rámci státu, který by pak v ideálním případě zůstal součástí státu od kterého se chtěl původně odtrhnout. Pokud se to nepodaří, může po uplynutí přechodné doby obyvatelstvo separatistického regionu rozhodnout v referendu o oddělení od státu.

Na rozdíl od Ahtisaariho plánu dává toto řešení možnost na zachování územní integrity státu. Otázkou je, jak moc je pravděpodobné, že separatistická území budou chtít zůstat součástí státu, proti kterému dlouhé roky bojovaly. Výsledek referenda v Súdánu naznačuje, že to není příliš pravděpodobné, nicméně už samotná existence možnosti zachování územní integrity činí tento plán spravedlivější, kdy na rozdíl od Ahtisaariho plánu dává státu alespoň teoretickou šanci ovlivnit konečný status separatistického území.

O suverenitě nelze zatím v případě Jižního Súdánu hovořit, protože oficiálně nevyhlásil nezávislost, tudíž nemůže být zatím považován za stát.²⁰² Vyhlášení nezávislosti je naplánováno až na 9. července 2011. Nicméně lze předpokládat, že Jižní Súdán se po svém vyhlášení nezávislosti stane plně suverénním státem, protože nad řešením súdánské krize panuje mezinárodní shoda a neměl by být problém se získáním uznání od ostatních států ani se vstupem do mezinárodních organizací, jako v případě Kosova či Jižní Osetie a Abcházie.

---

²⁰¹ *Potvrzeno: Jih Súdánu se v referendu vyslovil pro nezávislost na severu* [online]. mediafax.cz, 7. února 2011 [cit. 2. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.mediafax.cz/zahranici/3168800-Potvrzeno-Jih-Sudanu-se-v-referendu-vyslovil-pro-nezavislost-na-severu>.

²⁰² Viz MALENOVSKÝ: *Mezinárodní právo veřejné...*, s. 131.

8 Závěr

Otázka suverenity státu je v mezinárodním právu poměrně rozporuplná. Existují různé přístupy k suverenitě, neexistuje jednotný postoj k ní. V první části diplomové práce jsem se proto zaměřil na pohled na definování suverenity státu. Od vzniku institutu suverenity státu v šestnáctém století v díle Bodina se její pojetí výrazně změnilo. Změnilo se jak absolutní pojetí suverenity v době vzniku, kdy tím bylo ospravedlňováno absolutistické pojetí státu, až k modernímu pojetí suverenity, kdy je suverenita omezená.

Prvním případem, jímž jsem se zabýval bylo Kosovo. Kosovo vyhlásilo nezávislost po několika letech mezinárodní správy v únoru 2008. Následně se státy rozdělily na dva tábory – jedni nezávislost Kosova podporovali, druzí odmítali. Kosovo bylo uznáno 75 státy světa a stalo se členem několika mezinárodních organizací. Byl podán i podnět k Mezinárodnímu soudnímu dvoru, který rozhodl, že vyhlášení nezávislosti nebylo v rozporu s obecným mezinárodním právem.

Suverenita Kosova je omezena institucí Mezinárodního civilního představitele, který by měl být konečným představitelem co se týče interpretace civilních aspektů plánu. Může přijmout nápravná opatření, aby napravil jakékoli akce provedené kosovskými úřady, které považuje za porušení plánu nebo za vážné porušení panování práva. Opatření mohou zahrnovat anulování takových aktů. Za vážné či opakované porušení plánu může potrestat či odvolat státní úředníky, jež se jich dopustili. Podle Pavlíčka tak Kosovo nemá svrchovanou moc nad svým územím.

Je tím také omezena zákonodárná pravomoc kosovských orgánů. Podle Boguszaka, Čapka a Gerlocha jsou ztělesněním suverenity státu právě zákony. Jejich vydávání je výrazem výsostné moci a nezávislosti státu navenek i vně.

V současné době také Kosovská republika nedisponuje monopolem legálního násilí na území státu, která je dle Pavlíčka také znakem suverenity státu. Důvodem je přítomnost mezinárodních bezpečnostních jednotek na území Kosova.

Z výše uvedeného by se mohlo zdát, že Kosovo nemůže být považováno za suverénní stát.

Nicméně Kosovo je uznáno 75 státy světa a je členem několika mezinárodních organizací, čímž Kosovo prokázalo, že je schopno vstupovat do mezinárodních vztahů.

Pokud použijeme teorii Davida Callea, podle níž suverenita spočívá také v tom být chápán jako hráč, kterému sousední státy naslouchají, s nímž aktivně jednají a jehož národní

zájmy jsou brány v potaz., tak by Kosovo i přes nesplnění výše uvedených podmínek mohlo být považováno za suverénní stát.

U Jižní Osetie a Abcházie z historického hlediska byl vývoj obdobný jako u Kosova. Obě území už před uznáním měly určitou autonomii v rámci Gruzie, která se ji však snažila omezit, následoval ruský vojenský zásah a následné uznání obou zemí z jeho strany. Za uznání si Rusko vysloužilo ostrou kritiku mezinárodního společenství. Rusko hrálo vůdčí roli v zisku nezávislosti obou území, neboť také ostatní státy, které Jižní Osetii a Abcházii uznaly tak učinily jen kvůli Rusku, ať už díky dlouhodobě dobrým vztahům s ním, jako v případě Venezuely a Nikaraguy, nebo výměnou za jeho humanitární pomoc v případě Nauru.

Rusko tedy zásadním způsobem ovlivňuje dění v obou zemích, které se na něm stávají stále více závislé. Tato závislost je nejen z ekonomického hlediska, ale také z bezpečnostního. Na území obou států jsou přítomné ruské vojenské jednotky dohlížející na pořádek a chránící jejich hranice, Jižní Osetie ani Abcházie tudíž nemají monopol na legální použití síly, který je podle Pavlíčka jedním ze znaků suverenity.

Ani jeden ze států neudrhuje zahraniční vztahy s jinými státy kromě Ruska. Ani Jižní Osetie ani Abcházie nejsou členy žádné mezinárodní organizace a v současné době nemají žádnou perspektivu, že by do nějaké mohli v dohledné době vstoupit.

Kvůli silnému vlivu Ruska na vnitřní i vnější záležitosti není možné považovat ani Jižní Osetii ani Abcházii za suverénní státy.

Jižní Súdán vznikne po dlouhodobé válce probíhající na jeho území, jež byla ukončena mírovou dohodou. Na jejím základě bylo po uplynutí šesti let vyhlášeno referendum, které rozhodlo o oddělení jižního Súdánu od zbytku státu.

V případě Jižního Súdánu zatím nelze o suverenitě hovořit, protože oficiálně nevyhlásil nezávislost, tudíž nemůže být zatím považován za stát. Vyhlášení se plánuje až na 9. července 2011. Nicméně lze předpokládat, že Jižní Súdán se po vyhlášení nezávislosti stane plně suverénním státem, protože nad řešením súdánské krize panuje mezinárodní shoda a neměl by být problém se získáním uznání od ostatních států ani se vstupem do mezinárodních organizací, jako v případech Kosova či Jižní Osetie a Abcházie.

Z výše uvedeného je zřejmé, že došlo k potvrzení hypotézy práce, tedy že *Všechny nové státy, které vznikly v nedávné době, nejsou suverénní.*

9 Použitá literatura

9.1 Monografie a časopisy

ADLER – NISSEN, Rebecca, GAMMELTOFT – HANSEN, Thomas. *Sovereignty games: Instrumentalizing state sovereignty in Europe and beyond*. New York: Palgrave&Milian, 2008, 253 s.

AGNEW, John. *Globalization & Sovereignty*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2009, 232 s.

BOGUSZAK, Jiří, ČAPEK, Jiří, GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. přepracované vydání. Praha: ASPI, 2004, 347 s.

ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: C. H. Beck, 2008, 840 s.

DAVID, Vladislav, SLADKÝ, Pavel, ZBOŘIL, František. *Mezinárodní právo veřejné*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2006, 447 s.

EVANS, Gareth, SAHNOUN, Mohamed. *The Responsibility to protect: Report of the international commission on intervention and state sovereignty*. Ottawa: International development research centre, 2001, 93 s.

FILIP, Jan, SVATOŇ, Jan, ZIMEK, Josef. *Základy státovědy*. Brno: Masarykova Univerzita, 2002, 264 s.

GIRGLE, Patrik. *Kosovo*. Praha: Libri, 2009, 162 s.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3., podstatně rozšířené vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, 1459 s.

HOBBS, Thomas. *Leviathan neboli o podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského*. Praha: Melantrich, 1941, 375 s.

JELLINEK, Georg. *Všeobecná státověda*. Praha: Laichter, 1906, 866 s.

KRASNER, Stephen D. *Sovereignty: Organized hypocrisy*. Princeton: Princeton university press, 1999, 264 s.

MADAR, Zdeněk a kol. *Slovník českého práva*. Praha: Linde, 2002, 1842 s.

MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště právu českému*. Brno: Doplněk, 2008, 551 s.

MARITAIN, Jacques. *Člověk a stát*. 1. vydání, Praha: Triáda, 2007, 211 s.

MRÁZEK, Josef. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Plzeň: 2005, 444 s.

- MRÁZEK, Josef. Suverenita státu a mezinárodní právo. *Právník*, 2007, roč. 148, č. 7, s. 729 – 767.
- ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé a obchodní*. 3. rozšířené vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 473 s.
- PAVLÍČEK, Václav. *Suverenita a evropská integrace: k ústavněprávním souvislostem vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, 316 s.
- PERRITT, Henry. *The Road to Independence for Kosovo. A Chronicle of the Ahtissari plan*. New York: Cambridge University Press, 2009, 317 s.
- POTIER, Tim. *Conflict in Nagorn- Karabakh, Abkhazia and South Ossetia: Legal Appraisal*. Haag: Kluwer Law International, 2001, 315 s.
- POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, zvláštní část*. 5. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 511 s.
- PRTINA, Srdjan. Ahtisaariho návrh opakování chyb z minulosti. *Mezinárodní politika*, 2007, roč. 31, č. 6, s. 34 - 37.
- PŘIBÁŇ, Jiří. *Suverenita, právo a legitimita v kontextu moderní filosofie a sociologie práva*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1997, 270 s.
- SCHEU, Harald Christian. Suverenita státu v mezinárodním právu. *Mezinárodní politika*, 2004, roč. 28, č. 2, s. 4 - 6.
- SCHEU, Harald Christian. Vznik nového státu a jeho uznání v mezinárodním právu. *Mezinárodní politika*, 2008, roč. 32, č. 4, s. 4 - 6.
- TICHÝ, Luboš, DUMBROVSKÝ, Tomáš. *Sovereignty and integration: paradoxes and development within Europe today*. Praha: Charles University in Prague, 2010, 184 s.
- ZAUM, Dominik. *The sovereignty paradox: The norms and politics of international statebuilding*. Oxford: Oxford university press, 2007, 282 s.

9.2 Internetové zdroje

- Barroso dismisses Kosovo precedent, Saakashvili says it's an excuse* [online]. neurope.eu, 14. října 2008 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na <http://www.neurope.eu/articles/90221.php>.
- BARRY, Ellen. *Abkhazia is recognized – by Nauru* [online]. nytimes.com, 15. prosince 2009 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na <http://www.nytimes.com/2009/12/16/world/europe/16georgia.html>.
- Bildt rejects Georgia- Kosovo comparison* [online]. thelocal.se, 30. srpna 2008 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na <http://www.thelocal.se/14034/20080830/>.

Bosenští Srbové opět hrozí rozpadem Bosny [online]. www.tyden.cz, 11. března 2011 [cit. 21. března 2011]. Dostupné na http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/bosenstisrbove-opet-hrozi-rozpadem-bosny_196107.html.

CORNELL, Svante, POPJANEVSKI, Johanna, NILSSON, Niklas. *Russias war in Georgia: Causes and implications for Georgia and the world* [online]. www.silkroadstudies.org, [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.silkroadstudies.org/new/docs/silkroadpapers/0808Georgia-PP.pdf>.

COOLEY, Alexander. *Kosovo's precedents: The politics of sovereign emergence and its alternatives* [online]. www.gwu.edu, [cit. 26. března 2011]. Dostupné na http://www.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/pepm_007.pdf.

Cyprus, Romania on Kosovo after ICJ ruling [online]. 23.července 2010 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na http://www.b92.net/eng/news/politics/article.php?yyyy=2010&mm=07&dd=23&nav_id=68643.

Česká republika uznala nezávislost Kosova [online]. www.vlada.cz, 21. května 2008 [cit. 23. února 2011]. Dostupné na <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/ceska-republika-uznala-nezavislost-kosova-35465/>.

Declaration of Judge Simma [online]. www.icj-cij.org, [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15991.pdf>.

Declaration of vice-president Tomka [online]. www.icj-cij.com, [cit. 20. března 2011] Dostupné na <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15989.pdf>.

DE WAAL, Thomas. *Abkhazia-Georgia, Kosovo-Serbia: parallel worlds?* [online]. opendemocracy.net, 1. srpna 2006 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na http://www.opendemocracy.net/democracy-caucasus/abkhazia_serbia_3787.

Eu councils conclusions on Kosovo [online]. europa-euun.org, 18. února 2008 [cit. 25. března 2011]. Dostupné na http://www.europa-euun.org/articles/en/article_7720_en.htm.

European parliament resolution on the situation in Georgia [online]. europarl.europa.eu, 1. září 2008 [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B6-2008-0412&language=EN>.

Georgias South Ossetia conflict: Make the haste slowly [online]. www.crisisgroup.org, 7. června 2007 [cit. 1.dubna 2011]. Dostupné na http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/183_georgia_s_south_ossetia_conflict_make_haste_slowly.ashx.

Greek PM: No Change in position on Kosovo [online]. 7. října 2010 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na <http://www.emportal.rs/en/news/serbia/134843.html>.

HARDING, Luke. *Tiny Nauru struts world stage by recognising breakaway republics* [online]. 14. prosince 2009 [cit. 4. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2009/dec/14/nauro-recognises-abkhazia-south-ossetia>.

CHRISTOL, Jonathan. *The ICJ advisory opinion on Kosovo: How it does and does not matter* [online]. blogs.the-american-interest.com, [cit. 31. března 2011]. Dostupné na <http://blogs.the-american-interest.com/wrm/2010/08/09/the-icj-advisory-opinion-on-kosovo-how-it-does-and-does-not-matter/>.

Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora [online]. www.osn.cz, [cit. 5. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.

KLAUS, Václav. *Ústavou EU vzniká přinejmenším federace* [online]. www.klaus.cz, 27. dubna 2005 [cit. 26. prosince 2010]. Dostupné na <http://www.klaus.cz/clanky/2375>.

Kosovo hopes to join EU by 2015 [online]. www.balkaninsight.com, 23. dubna 2008 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-hopes-to-join-eu-by-2015>.

Kosovo: No good alternatives to Ahtisaari plan [online]. 14. května 2007 [cit. 4. dubna 2011]. Dostupné na http://www.eulexkosovo.eu/training/material/docs/KR/KR_Material/ICG_Kosovo_no_good_alternatives_to_the_ahtisaari_plan.pdf.

KOUDELKA, Zdeněk. *Uznání státu* [online]. [zdenekkoudelka.cz](http://www.zdenekkoudelka.cz), [cit. 2. ledna 2011]. Dostupné na http://www.zdenekkoudelka.cz/www/article_detail.php?id=173.

Letter dated 26 March 2007 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council, [online]. [unosek.org](http://www.unosek.org), 26. března 2007, [cit. 19. března 2011]. Dostupné na <http://www.unosek.org/docref/report-english.pdf>.

LOBKAJAS, Ahto. *Georgia: Solana Fears Kosovo Precedent For Abkhazia, South Ossetia* [online]. [rferl.org](http://www.rferl.org), 4. října 2006 [cit. 30. března 2011]. Dostupné na <http://www.rferl.org/content/article/1071802.html>.

MÁLEK, Martin. *Multikulturalismus selhal, řekla německá kancléřka Merkelová* [online]. www.mediafax.cz, 17. října 2010 [cit. 20. března 2011]. Dostupné na <http://www.mediafax.cz/zahranici/3113108-Multikulturalismus-selhal-rekla-nemecka-kanclerka-Merkelova>.

MEDVEDĚV, Dmitrij. *Why I had to recognize Georgias breakaway regions* [online]. [informationclearinghouse.com](http://www.informationclearinghouse.com), 27 srpna 2008 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.informationclearinghouse.info/article20628.htm>.

Multikulturalismus pohřbil už i Sarkozy [online]. www.novinky.cz, 11. února 2011 [cit. 20. března 2011]. Dostupné na <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/224963-multikulturalismus-pohrbil-uz-i-sarkozy.html>.

Multikulturalismus selhal, prohlásil po Melkerové i britský premiér Cameron [online]. www.ihned.cz, 5. února 2011 [cit. 20. března 2011]. Dostupné na <http://zahranicni.ihned.cz/c1-49799250-multikulturalismus-selhal-prohlasil-po-merkelove-i-britsky-premier-cameron>.

Nicaragua recognizes South Osetia and Abkhazia [online]. uk.reuters.com, 3. září 2008 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na <http://uk.reuters.com/article/2008/09/03/us-georgia-ossetia-nicaragua-idUKN0330438620080903>.

NICHOL, Jim. *Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests* [online]. fpc.state.gov, 22. září 2008 [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <http://fpc.state.gov/documents/organization/110841.pdf>.

Presidency conclusions of Extraordinary European Council, Brussels 1. september 2008 [online]. konsilium.europa.eu, 1. září 2008 [cit. 1. dubna 2008]. Dostupné na http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/102545.pdf.

Prohlášení MZV k závěrům GAERC – Kosovo [online]. www.mzv.cz. [cit. 22. února 2011]. Dostupné na http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/prohlaseni_a_stanoviska/archiv_prohlaseni_a_stanovisek/archiv_2008/x2008_02_18_zavery_gaerc_kosovo.html.

Prohlášení Ministerstva zahraničních věcí České republiky k pozici Ruské federace týkající se Abcházie a Jižní Osetie [online]. mzv.cz, 18. dubna 2008, [cit. 25. března 2011]. Dostupné na http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/archivovane/prohlaseni_a_stanoviska/prohlaseni_mzv_cr_k_pozici_rf_tykajici.html.

Prohlášení Ministerstva zahraničních věcí v reakci na uznání Jižní Osetie a Abcházie ze strany Ruské federace [online]. vlada.cz, 26. srpna 2008 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/prohlaseni-mzv-v-reakci-na-uznani-samostatnosti-jizni-oseti-a-abchazie-ze-strany-ruske-federace-40368/>.

Rusové se zapojí do konfliktu v Afghánistánu [online]. novinky.cz, 27. října 2010 [cit. 27. prosince 2010]. Dostupné na <http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/215202-rusove-se-zapoji-do-konfliktu-v-afghanistanu.html>.

Serbia cannot join EU without recognizing Kosovo [online]. www.emg.rs, 31. května 2011 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na <http://www.emg.rs/en/news/serbia/123219.html>.

Spain on Kosovo: Nothing Changed [online]. www.earthtimes.org, 23. června 2008 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na <http://www.earthtimes.org/articles/news/336146,persists-refusal-recognize-kosovo.html>.

Srbsko a Kosovo zahájily historické jednání, tečku za spory hned tak nenapiše [online]. 8. března 2011 [cit. 27. března 2011]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/srbsko-a-kosovo-zahajily-historicke-jednani-tecku-za-spory-hned-tak-nenapise-1sw/zahranicni.asp?c=A110308_191030_zahranicni_stf.

Statement by President of Russia Dmitry Medvedev [online]. kremlin.ru, 26. srpna 2008 [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné na http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2008/08/26/1543_type82912_205752.shtml.

Súd: vznik Kosova je legálny, Slovensko postoj nemení [online]. www.pluska.sk, 22. července 2010 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na <http://www.pluska.sk/zahranicie/sud-vznik-kosova-je-legalny-slovensko-postoj-nemeni.html>.

ŠTĚRBA, Václav. *Ahtisaariho zpráva ke statusu Kosova* [online]. psp.cz, [cit. 15. března 2011]. Dostupné na <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-3-060.pdf>.

To recognize or not to recognize [online]. economist.com, 29. července 2010 [cit. 31. března 2011]. Dostupné na http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2010/07/reactions_icj_kosovo_ruling.

TOLKSDORF, Dominik. *Kosovo precedent – applicable many parts of the world, but not directly in the south Caucasus* [online]. www.cria-online.org, [cit. 26. března 2011]. Dostupné na http://www.cria-online.org/6_10.html.

Venezuela recognizes s.Osetia, Abkhazia [online]. en.rian.ru, 10. září 2009 [cit. 29. března 2011]. Dostupné na <http://en.rian.ru/world/20090910/156084433.html>.

Vláda je v otázce uznání Kosova osamocená [online]. www.euractiv.cz, 20. února 2008 [cit. 23. února 2011]. Dostupné na <http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/vlada-je-v-otazce-uznani-kosova-osamocena>.

Vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky k riešeniu budúceho štatútu srbskej provincie Kosovo [online]. www.nrsr.sk, 23. března 2008 [cit. 21. března 2011]. Dostupné na <http://www.nrsr.sk/appbin/Tmp/vyhlasenie.pdf>.

WAMA, Barnabas. *Prolonged wars: War in Sudan* [online]. www.fas.org, [cit. 31. března 2011]. Dostupné na <http://www.fas.org/irp/world/para/docs/97-0588.pdf>.

We must solve Kosovo before we join [online]. www.b92.net, 11. března 2011 [cit. 26. března 2011]. Dostupné na http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2011&mm=03&dd=11&nav_id=73178.

ZORKIN, Valerij. *Státní suverenita základem ústavního zřízení většiny států.* [online]. www.voltaire.netkosice.sk [cit. 15. ledna 2011]. Dostupné na http://www.voltaire.netkosice.sk/archive/Statni%20suverenita%20_%20zakladem%20ustavniho%20zrizeni%20.doc.

Abstrakt a klíčová slova

Abstrakt

Tématem diplomové práce je suverenita státu v mezinárodním právu s důrazem na současné témata. Suverenita státu se řadí mezi základní principy mezinárodního práva. Je základním projevem mezinárodněprávní subjektivity státu.

V první části práce je popsána suverenita státu od jejího vzniku v díle Jeana Bodina a její následný vývoj až do současnosti. Tento vývoj je dokumentován na pracích významných teoretiků typu Bodina, Hobbesa či Jellineka, i na moderních teoriích, jež se neustále vyvíjejí, se zaměřením na mezinárodněprávní aspekty suverenity státu.

Následně jsou ve druhé části práce řešeny nedávné případy dotýkající se suverenity státu. Jsou zahrnuty případy států, které v nedávné době vyhlásily nezávislost (Kosovo, Jižní Osetie a Abcházie), nebo ji v krátké době vyhlásí (Jižní Súdán). U jednotlivých případů je nejdříve popsán vznik těchto států, zejména postoje a vliv mezinárodního společenství v těchto případech a následně jsou porovnávány jednotlivé případy s některými teoriemi obsaženými v první části práce, cílem je zjistit, zda Kosovo, Jižní Osetie a Abcházie a Jižní Súdán mohou být považovány za suverénní státy.

Abstract

The thesis is focused on sovereignty of a state in international law, with emphasis on current themes. Sovereignty of a state belongs to basic principles of international law. It's basic manifestation of international subjectivity of a state.

In first part of thesis, sovereignty of the state is described from its beginning in works of Jean Bodin and consequently is described development of sovereignty till the present. This development is described on works of significant theorists such as Bodin, Hobbes or Jellinek and on modern theories, which are still under development.

In second part of thesis recent cases concerning sovereignty of a state are analysed. Cases of states, which have declared independence recently (Kosovo, South Ossetia and Abkhazia), or will declare independence soon (South Sudan) are included. In each case first of all the creation of the state is described, especially attitudes and influence of international community in each case and then individual cases are compared with some theories included in first part of thesis. The aim of this work is to find out, whether Kosovo, South Ossetia, Abkhazia and South Sudan could be regarded as sovereign states.

Klíčová slova

suverenita státu, uznání státu, Kosovo, Jižní Osetie, Abcházie, Jižní Súdán

Key words

sovereignty of the state, recognition of the state, Kosovo, South Ossetia, Abkhazia, South Sudan